

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Václav III., poslední Přemyslovec
Barbora Krejbichová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Václav III., poslední Přemyslovec

Barbora Krejbichová

Vedoucí práce:

PhDr. et ThLic. Drahomír Suchánek Ph. D. et Th. D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. et ThLic. Drahomíru Suchánkovi, Ph. D. et Th. D. za jeho cenné rady, které mi poskytl při zpracování zvoleného tématu.

OBSAH

1	ÚVOD.....	6
2	PŘEMYSLOVCI	8
2.1	Historie rodu a budování českého státu	8
2.2	Čechy královské, doba posledních Přemyslovců	11
3	VÁCLAV III., POSLEDNÍ PŘEMYSLOVEC	20
3.1	Uherským králem.....	20
3.2	Král český a polský.....	27
3.3	Olomoucká vražda.....	33
4	OSOBNOST VÁCLAVA III. A JEHO ZHODNOCENÍ	40
5	ZÁVĚR	46
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
7	RESUMÉ	53
8	SEZNAM PŘÍLOH.....	55

1 ÚVOD

O životě posledního přemyslovského panovníka Václava III. není známo mnoho, což může být i důsledek jeho brzké a nečekané smrti. Když se řekne Václav III., napadne většinu z nás zavraždění tohoto krále a s ním i vymření přemyslovského rodu po meči. Záhadná smrt poutala a stále poutá pozornost nejen českých historiků, ale i široké veřejnosti.

Dle mého názoru je dosti přehlížena samotná osobnost Václava III. a pozornost by si zasloužilo i jeho působení na třech královských trůnech. V dobových kronikách se Václav netěší nijak zvlášť dobré pověsti a mýty, které se o něm tradují, jsou často neslučitelné s realitou. Proto je cílem mé bakalářské práce tyto informace uvést na pravou míru, podat ucelený pohled na jeho život, analyzovat vládu tohoto opomíjeného panovníka a zasadit ho do kontextu doby, v níž žil.

Pro zpracování tématu o králi Václavu III. jsem si vybrala spíše novější díla české historiografie, z nichž nejvýznamnější je monografie *Václav III. (1289–1306)* od Karla Maráze. Toto dílo přináší detailní pohled na osobnost panovníka od jeho narození, vlády v Uhrách, Čechách a Polsku, až po nikdy neobjasněnou smrt. Zároveň se autor snažil vyvrátit mnohé domněnky, které o posledním Přemyslovcí dosud kolovaly. Jiné publikace se o Václavu III. zmiňují jen stručně, proto je toto dílo v práci stěžejní. Hlavním zdrojem informací o celém rodu Přemyslovců je rozsáhlá publikace *Přemyslovci: Budování českého státu* od Petra Sommera, Dušana Třeštíka a dalších. Dále používám monografii *Václav II.* od Kateřiny Charvátové a *Počátky Přemyslovců* od Dušana Třeštíka. K ověření historických dat se opírám o knihu *Velké dějiny zemí Koruny české* od Vratislava Vaníčka. Publikace *Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví* a *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300–1308* od Josefa Šusty a *Století posledních Přemyslovců* od Josefa Žemličky mně

pomáhají orientovat se v době posledních panovníků přemyslovského rodu.

Aby byla práce dostatečně přehledná, zvolila jsem rozčlenění do třech kapitol. První část je věnována stručnému seznámení s přemyslovským rodem od jeho počátků, po události doby, které předcházely nastoupení Václava III. na trůn. Přemyslovci nepopíratelně byli a jsou velkou součástí českých dějin, budovali český stát a jeho organizaci a snažili se zemi sjednotit. Udávám zde nástin vlády prvních českých knížat až po pozdější krále, za jejichž působení dosáhla země největšího rozmachu. Více jsem se zaměřila na vládu krále Václava II., otce Václava III., která je důležitá k pochopení souvislostí v dalších kapitolách.

Druhá část práce je detailní zpracování života Václava III. Dětství jako takové netrvalo dlouho, protože jako velmi mladý usedl Václav na uherský trůn. Po svém otci zdědil vládu v Čechách a v Polsku. Snažila jsem se vystihnout souvislosti a problémy, se kterým se panovník během své vlády potýkal. Závěr druhé kapitoly pojednává o záhadné smrti Václava III. v Olomouci, která nebyla nikdy vyřešena. Proto se pokusím o stručný přehled možných pachatelů vraždy tohoto panovníka a vysvětlení motivů vedoucích k činu.

Závěrečná část je věnována samotné osobnosti panovníka. Zde shrnuji klíčové momenty vlády Václava III. a ohlédnu se za jeho vnitřní i zahraniční politikou, dále za vztahy s jeho současníky, problematikou změn v chování i za panovníkovým fyzickým vzhledem.

2 PŘEMYSLOVCI

2.1 Historie rodu a budování českého státu

Uplynulo již více než 700 let od vymření české panovnické dynastie, rodu Přemyslovců. Podle starého mýtu se o Přemyslovcích hovoří jako o potomcích Přemysla Oráče ze Stadic, ale prvním historicky doloženým Přemyslovcem je až kníže Bořivoj I. z druhé poloviny 9. století. Vláda tohoto slavného rodu trvala více než čtyři století. Vystřídalo se mnoho Přemyslovců, z nichž pouhých sedm usedlo na královský trůn.¹ V tomto časovém úseku našich dějin sehrávali Přemyslovci velmi důležitou roli. Sjednocovali a christianizovali zemi, budovali stát a jeho organizaci, založili českou církev, tvrdě si podmanili dříve svobodné obyvatele země, byli soudci a zákonodárci a hájili české území za jakoukoli cenu.²

Rozpad Velké Moravy po roce 906 byl jen částí rozkladu uspořádání tehdejší Evropy. V této přelomové době až do konce 12. století obýval české území „kmen Čechů“, v jehož čele stála knížata. Se svými družinami se knížata uzavírala na hradech a postupně si budovala postavení na území okolo nich.³ Panující kníže nebyl jen vládcem, ale i soudcem a zákonodárcem. Země, lidé, půda byly součástí jeho vlastnictví. Kníže uzavíral spojenečství, ohlašoval války, právem se řadil do role ochránce a pána církve na svém území. Pokud se v této roli osvědčil, dokázal svým lidem zajistit vítězství a stoupala jeho prestiž.⁴

Ve věcech společného zájmu Čechů jednala knížata vždy jednotně a společně také velela českému vojsku. Proti Svaté říši římské se Čechové opírali zejména o Svatoplukovu Moravu, vymezenou léty 870–894. Svatopluk byl knížaty podporován, ale roku 883 na ně zaútočil a

¹ HÁDEK, Cyril. *Konec Přemyslovců v Čechách*. Praha: Akropolis, 2006, s. 8–9.

² SOMMER, Petr a kolektiv. *Přemyslovci: budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 7.

³ Tamtéž, s. 86.

⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemyslovci: jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 14–16.

připojil Čechy ke své říši. Do čela českých knížat postavil knížete Bořivoje z rodu Přemyslovců. Jak uvádí Dušan Třeštík, byl zanedlouho Bořivoj vyhnán a nahradil ho kníže Strojmir. Svatopluk ale zasáhl a dosadil Bořivoje zpět. Ten nechal na starém sněmovním místě Čechů, tedy v Praze, postavit kostel Pany Marie, a tak posvátné místo kmene odevzdal do rukou křesťanského Boha.⁵ S pomocí Svatopluka měla „nová“ dynastie razit cestu křesťanství a měla se politicky prosadit. Poté co byl Bořivoj s manželkou Ludmilou na Velké Moravě pokřtěn, přesídlili se z Levého Hradce do Prahy. Zde jako Svatoplukův zástupce získal náskok před ostatními knížaty.⁶

Pozici Bořivoje obhájil syn Spytihněv, který vládl v letech 895–915. Po úmrtí Svatopluka se roku 895 Čechové od Moravy odtrhli a vstoupili v Řezně do přátelského svazku s německým králem Arnulfem. Vládcové Prahy získávali krok za krokem respekt uvnitř země i mimo ni. Také museli brát ohledy na ostatní česká knížata, s nimiž se potýkal i kníže Václav, vnuk Ludmily a Bořivoje, který vládl v letech 921–935. Společná vojenská akce saského vévody Jindřicha I. a bavorského Arnulfa, kteří vytáhli do Čech, vyústila v porážku Václava. Jeho mladší bratr Boleslav I., který vládl po Václavovi v letech 935–972, byl nespokojen s jeho vládou, proto díky těmto okolnostem nechal zřejmě svého bratra 28. září 935 na Staré Boleslavi zavraždit.⁷ Zmocnil se vlády a postavil se zbytku nepřemyslovských knížat. Boleslav, později zvaný Ukrutný, je označován za skutečného tvůrce českého státu. Za jeho vlády byly vybudovány soustavy hradišť, v nichž knížecí moc dosáhla silného postavení.⁸

⁵ ČECHURA, Jaroslav, TŘEŠTÍK, Dušan, PECHAR, Vladimír. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka Publishers, 2001, s. 16–17.

⁶ TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 108–112.

⁷ Tamtéž, s. 100–101.

⁸ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s. 142–144.

Když roku 972 Boleslav zemřel, zanechal svému stejnojmennému synovi velké a silné panství, ale také spoustu nedořešených záležitostí.⁹ V tuto chvíli byla česká země již více než sto let formálně křesťanská. Už od poloviny 9. století se hovoří o proniknutí křesťanství do Čech, tehdy však nešlo ještě o christianizaci země. Ke konci 10. století, kdy christianizace postupovala v celé zemi, se začaly vytvářet církevní právní instituce a roku 973 bylo založeno pražské biskupství.¹⁰

Kde byly budovány státy Piastovci (Polsko) a Arpádovci (Uhry), tam se uzavřel prostor českým výbojům, rychle mizely prostředky živící tisíce bojovníků a právě i z tohoto důvodu přišel ke konci své vlády Boleslav II. (972–999) o všechna mimočeská území. Chtěli toho využít Slavníkovci, které kdysi pravděpodobně Boleslav I. pověřil dohlížet na východní část země.¹¹ Z jejich rodu pocházel Vojtěch, druhý pražský biskup, který se dle některých pramenů dostal do konfliktů s domácím prostředím. Napjatá situace vyvrcholila ve Vojtěchův odchod do Říma. Po více než třech letech, se vrátil do Prahy, ale po sporech s místními předáky se rozhodl opustit Čechy definitivně. Dle legendárního líčení se schylovalo k pádu Libice, sídla Slavníkovců.¹² V září roku 995 zřejmě Přemyslovci přepadli Libici a pobili všechny přítomné členy rodu. Historici dodnes spekulují, zda za tímto činem stál opravdu kníže Boleslav, protože legendisté mohli ve svých dílech mnohé přibarvit. Jisté však je, že vyvrácení hlavního sídla znamenalo rozpad slavníkovského postavení. Poté byly Čechy politicky sjednoceny a podřízeny pouze Boleslavovi II.¹³

Po smrti Boleslava II. soupeřili o vládu jeho synové Boleslav III., Jaromír a Oldřich. Polský král Boleslav Chrabrý dosadil na český trůn Vladivoje, který vládl pouze jeden rok a dva roky po něm dokonce vládl on sám. Obsadil Moravu, kterou se podařilo roku 1019 dobít a získat zpět

⁹ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 92.

¹⁰ FIALA, Zdeněk. *Přemyslovské Čechy*. Praha: Svoboda, 1975, s. 67–69.

¹¹ ŽEMLIČKA, *Přemyslovci*, s. 18.

¹² LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci*. Praha: Libri, 2004, s. 50–57.

¹³ Tamtéž, s. 134–139.

až Oldřichovi. Moravu poté svěřil svému synovi a nástupci Břetislavu I., jenž vládnul v letech 1035–1055. Za vlády tohoto knížete byl stát postaven na nových zákonech, neopírající se převážně o výboje, nýbrž o hospodaření s vlastními zdroji.¹⁴ Úspěšná byla Břetislavova výprava do Hnězda, kde se roku 1039 zmocnil ostatků sv. Vojtěcha, aby je převezl do Prahy, a obsadil Slezsko, čímž se dostal do konfliktu s králem Jindřichem III. (1039–1056). Břetislav viděl v Jindřichovi velkého soupeře. První útok Břetislav odrazil, ale příštího roku kapituloval. Ještě před svou smrtí roku 1055 vydal Břetislav takzvaný seniorátní či stařešinský zákon, podle něhož měl na trůn usednout vždy nejstarší z přemyslovských knížat. Kníže tak učinil ve snaze předejít bojům mezi Přemyslovci, toto ustanovení bylo však dodržováno jen nějaký čas a poté bylo snadno porušitelné.¹⁵

2.2 Čechy královské, doba posledních Přemyslovců

Prvními králi z rodu Přemyslovců se stali Vratislav II. (1085–1092) a jeho vnuk Vladislav II. (1158–1174). Roku 1085 Vratislav obdržel korunu od císaře Jindřicha IV. za pomoc v boji o investituru s papežem Řehořem VII. Vnuk Vladislav získal královskou korunu také za pomoc císaři.¹⁶ Na další královský akt si však přemyslovská knížata musela počkat mnoho let. Dědičný královský titul pro své potomky dokázal zajistit až jeden z nejvýznamnějších panovníků přemyslovské éry Přemysl Otakar I., který vládl v letech 1198–1230. Nejen dědičný královský titul, ale i různé závažné listiny byly shrnuty ve Zlaté bule sicilské v Basileji 26. září 1212. Počínaje Přemyslem Otakarem I. začalo období silných panovníků.¹⁷ S jeho jménem bývá spojováno přetváření knížectví Čechů v dědičné království nového typu. V této době se českému království nemohla

¹⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Čechy v době knížecí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 27–31.

¹⁵ Tamtéž, s. 56–73.

¹⁶ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s.211–231.

¹⁷ Tamtéž, s. 208–249.

rovnat okolní německá knížectví, vévodství ani markrabství.¹⁸ „*Dynastickým spojením s císařským rodem Štaufů vstoupili Přemyslovci mezi monarchickou elitu (...).*“¹⁹

Ještě za svého života chtěl Přemysl vyřešit otázku nástupnictví. Možnost získat korunu měl Přemyslův bratr markrabě Vladislav Jindřich a také Děpoltici. Král chtěl ale vládu přenechat svému synovi Václavovi, proto svolal roku 1216 shromáždění Čechů a církevních hodnostářů, díky němuž nakonec císař schválil listinu, že na trůn nastoupí králův prvorozenec. Po smrti bezdětného markraběte Vladislava se Děpoltici snažili ještě o Moravu, ale po nejasné konfrontaci skončili ve slezském vyhnanství a před polovinou 13. století vymřeli.²⁰ Správa Moravy byla svěřena Přemyslovým mladším synům, zatímco dědic Václav, obdařený předtím titulem plzeňského a budyšínského vévody, byl roku 1228 s chotí Kunhutou korunován v pražské katedrále.²¹

Po smrti otce zůstalo Václavovi I. stabilizované dědictví. Příbuzenstvo ho vázalo ke korutanským vévodům, Piastovcům a skrze sestřenici Ludmilu měl dobré styky s Wittelsbachy. Napjatý vztah zdědil po otci k Babenberkům. Jeho konflikt s rakousko-štýrským vévodou Fridrichem Bojovným krátce přerušil útok Mongolů, kteří rychle pronikali na západ. Roku 1241 zničili polské vojsko u Lehnice a poté uherské vojsko v Podunají. V této mongolské hrozbě rostla Václavova prestiž, protože jako jeden z mála pomocí svého silného vojska uchránil zemi před zřetelnější zkázou.²²

Hlavním zájmem české politiky byly Rakousy a Štýrsko, kde se očekávalo vymření rodu Babenberků. Po Václavově úsilí, prokládaném boji a nečekanými obraty, se jeho starší syn Vladislav oženil s Gertrudou

¹⁸ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 295–297.

¹⁹ Tamtéž, s. 297.

²⁰ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české, II. 1197–1250*. Praha: Paseka, 2000, s. 115–122.

²¹ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s. 251–257.

²² SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 299–302.

Babenberskou. Roku 1247 Vladislav nečekaně zemřel a českou expanzi k Dunaji ochromila vzpoura šlechty. Povstalci v čele s královým synem Přemyslem kapitulovali roku 1249, ale úspěch v Rakousích se dostavil až roku 1251. Mladý Přemysl, moravský markrabě, se stal rakouským vévodou a své postavení si upevnil sňatkem s o mnoho starší Markétou Babenberskou. Na rakouské půdě se Přemysl dověděl o smrti svého otce. Král Václav I. zemřel 22. září 1253 a Přemysl Otakar II. se stal jediným žijícím mužem svého rodu, tedy i jediným nástupcem trůnu.²³

Když se Přemysl vrátil do Prahy na otcův pohřeb, měl znovu v rukou všechny královské statky, jimiž si někteří šlechtici nechali roku 1249 zaplatit věrnost Václavovi. Přemyslovci tedy byli adepty na babenberské dědictví, což se velmi nelíbilo uherskému králi Bélovi IV. Ten roku 1260 vtrhl na Moravu, ale kvůli nevhodným okolnostem se obě strany dohodly, že se bude bitva konat o tři měsíce později, tedy 24. června. Uherské vojsko bylo nakonec v bitvě u Kressenbrunnu poraženo a Přemysl tak dosáhl svého největšího vojenského vítězství.²⁴ Další úspěch slavil při křížových výpravách do Prus a jeho vliv uznávaly i státy střední Evropy a alpská oblast. Jedním z Přemyslových problémů byla otázka nástupnictví. Manželka Markéta mu nezplodila žádného potomka, nejspíš v důsledku jejího vysokého věku.²⁵ Král se rozhodl s Markétou rozvézt a ještě téhož roku 1261 se v Bratislavě oženil se sedmnáctiletou Kunhutou Haličskou. O čtyři roky později se jim narodila dcera Kunhuta. Přemysl o své dceři uvažoval i jako o dědičce trůnu, ale když bylo Kunhutě 11 let, byl víceméně donucen přislíbit ji Hartmanovi, synovi Rudolfa Habsburského. Nakonec byla ale provdána za Boleslava II. Mazovského. Jejich svazek nebyl šťastný, skončila v klášteře na Pražském hradě a stala se abatyší.²⁶

²³ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s. 262–269.

²⁴ HÁDEK, *Konec*, s. 19–25.

²⁵ ŽEMLIČKA, *Přemyslovci*, s. 28.

²⁶ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s. 273–279.

V září roku 1271 se narodil dlouho očekávaný syn Přemysla Otakara II., kterého pojmenovali po sv. Václavovi.²⁷ V této době se začalo Přemyslovo panství otřásat v základech. Přemysl vybudoval rozlehlou říši, dvakrát větší, než měl jeho otec, sahající od Krkonoš k Jadranu. Když se roku 1273 stal římským králem Rudolf Habsburský, získával si odpůrce v německých knížatech, hrabatech, biskupech i šlechtě, jež dříve stáli za Přemyslem. Šlechta se pro něj stala osudnou i v domácím prostředí. V kampani roku 1276 se musel vzdát mimočeských držav. Po potlačení odboje šlechticů, rostl konflikt s králem Rudolfem. Vyústěním byla bitva na Moravském poli v srpnu roku 1278, kde Přemysl Otakar II. zahynul.²⁸

Syn Václav vyrůstal ve společnosti otce jen krátce a poté, co Přemysl zemřel na Moravském poli, změnila se situace nejen pro Václava, ale i pro celé království. Václav nemohl samostatně vládnout, jelikož mu bylo pouhých sedm let, proto byl velký zájem o poručnictví nad ním. To získal Ota V. Dlouhý, braniborský markrabě. Správa země byla rozdělena mezi Václavovy příbuzné a vítěze z Moravského pole. Spravování země braniborským markrabětem přineslo decentralizaci a oslabení královského majetku a situaci ještě zhoršoval tragický hladomor a opakující se neúroda.²⁹

V dětství si Václav prožil těžké chvíle, nepřišel jen o otce, ale ani jeho matka nezvládala svou roli. Kunhuta, druhá manželka Přemysla Otakara II. byla Otou V. převezena i se synem na hrad Bezděz. Václavova matka ale pod záminkou pohřbení manželova těla odjela z Bezdězu a již se nevrátila. Žila v ústraní na Hradci u Opavy se Závišem

²⁷ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 328.

²⁸ ŽEMLIČKA, *Přemyslovci*, s. 28.

²⁹ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Václav II.* Praha: Vyšehrad, 2007, s. 47–53.

z Falkenštejna. Díky Otovi V. byl Václav „vězněm“, kterého převáželi z hradu na hrad, a svou matku velmi postrádal.³⁰

Do království se Václav vrátil po vleklém vyjednávání zástupců české šlechty s markrabětem, který chtěl své opatrovnictví dobře zpeněžit. Roku 1283 král přijel do Prahy a lidé ho vítali s patřičnou slávou. V této době se Václav setkal znovu se svou matkou Kunhutou, která do té doby pobývala na Moravě se svým milencem Závišem z Falkenštejna. Kunhuta si přála, aby král přijal v Praze i Záviše, což se později ukázalo jako chyba. Záviš si mladého panovníka brzy zcela podmanil a dostal se v zemi do vůdčího postavení, které ještě utvrdil sňatkem s ovdovělou Kunhutou. V této době došlo i na další svatbu a to Václava II. s Gutou Habsburskou, dcerou římského krále Rudolfa I. Krátce na to zemřela královna Kunhuta. Její smrt zasáhla nejen Václava, ale i Záviše a oba nad zesnulou dlouho truchlili. Záviš ale neztrácel hlavu a plně začal zasahovat do chodu království. Do vysokých úřadů dosadil spolehlivé členy své strany, zároveň však pomáhal Václavovi nabrat první státnické a vojenské zkušenosti.³¹

Když dosáhl Václav dospělosti, začal usilovat o převzetí vlády do svých rukou, už se nechtěl s nikým dělit. V této situaci bylo přínosem, že byl Záviš svými pražskými protivníky obviněn ze zrady a spiknutí proti králi. Václav se rozhodl a nechal Záviše zavřít do Bílé věže Pražského hradu.³² Ke svému otčimovi nejprve choval sympatie, které ale později vymizely. Přesto v něm jeho zatčení vyvolalo rozporuplné pocity a z tohoto důvodu pravděpodobně později vznikl Zbraslavský klášter, jako poděkování Bohu za překonání Václavova kritického období. O tom hovoří latinsky psaná Zbraslavská kronika, dílo ze 14. století.³³ Podle této kroniky 2. června 1297 mohučský arcibiskup Gerhard pomazal Václava II.

³⁰ CHARVÁTOVÁ, *Václav II.*, s. 53–58.

³¹ Tamtéž, s. 60–86.

³² Tamtéž, s. 90–103.

³³ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 329.

a vsadil mu na hlavu českou královskou korunu. Krátce po korunovaci zesnula zřejmě kvůli porodním komplikacím Václavova první manželka Guta.³⁴

Počátkem devadesátých let 13. století se zcela proměnil pražský dvůr, prostor se otevíral vzdělavcům, osobám, které se staly královými rádci v zahraniční politické aktivitě. Václavovy první kroky směřovaly do slezsko-polské enklávy a Míšeňska. Také se blížila volba nového římského krále. Do volby zasáhl i Václav II., který roku 1298 za sliby dalších územních zisků podpořil svého švagra Albrechta a ten se stal římským králem.³⁵ Václav velmi usiloval o polskou korunu a svoji snahu ještě znásobil vyjednáváním sňatku s dvanáctiletou Richenzou, v Čechách později známou jako Eliška Rejčka, dcerou zesnulého polského krále Přemysla II. Velkopolského. Dále také vojenskou výpravou do Polska, když si zprostředkováním diplomata Petra z Aspeltu zabezpečil předběžný souhlas římského krále Albrechta I. Habsburského. Roku 1300 byl Václav II. korunován na polského krále.³⁶

Sňatek s Piastovnou Eliškou Rejčkou představoval vrchol vlády Václava II. S první chotí Gutou Habsburskou zplodili deset dětí, z nichž dospělosti dosáhly jen čtyři – Václav, Anna, Eliška a Markéta. Ze svazku s Eliškou Rejčkou vzešla dcera Anežka. Václav zplodil i nemanželské potomky, z nichž nejznámější byl Jan Volek, pozdější olomoucký biskup.³⁷ Od roku 1300 Václav II. uskutečnil mincovní reformu a začal se razit tzv. pražský groš. Další reakcí na bohatou těžbu stříbra v českých zemích v druhé polovině 13. století, zejména v Kutné Hoře, bylo vydání horního zákoníku *Ius regale montanorum*.³⁸ Václav II. také, dalo by se říci, dobudoval základní síť královských měst v Čechách, s čímž začal už

³⁴ CHARVÁTOVÁ, *Václav II.*, s. 82–86.

³⁵ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 330.

³⁶ CHARVÁTOVÁ, *Václav II.*, s. 170–175.

³⁷ MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289–1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007, s. 21.

³⁸ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 331.

jeho předchůdce Přemysl Otakar II. Za vlády Václava II. vznikla Kutná Hora, (Nová) Plzeň, Sušice a další města.³⁹

Na jaře roku 1301 se dočkali Přemyslovci nabídky další královské koruny, a to uherské svatoštěpánské, jelikož zemřel poslední uherský arpádovský král Ondřej III. Přemyslovci spřízněni s vyhaslým rodem přijali výzvu ujmout se vlády. Dvojnásobný král Václav II. se ale nabídky vzdal ve prospěch syna Václava. O uherské dědictví usiloval také Karel Robert z Anjou, syn neapolského korunního prince Karla Martela, podporovaný papežskou kurií. Papež Bonifác VIII. získal jako spojence římského krále Albrechta I. a vše směřovalo k odstranění přemyslovské moci ve střední Evropě.⁴⁰ Roku 1303 museli oba Václavové čelit této nepřátelské alianci. Vojenský vpád do stříbronosné Kutné Hory sice ustáli, ale dříve než byly hranice zabezpečeny mírovou smlouvou, zemřel Václav II. Zasažen tuberkulózou přijal poslední pomazání z rukou zbraslavského opata Konráda a 21. června 1305 vydechl naposledy.⁴¹

Panovníkův život nevyplňovaly jen politické aktivity a reformní úsilí, ale na pražském dvoře se setkávali učenci vzdělaní v teologii, astrologii, lékařství či právu. Václav II. byl zbožný muž, podporoval církev a zakládal kláštery.⁴² Nejvýznamnější je Zbraslavský klášter, na který panovník nezapomněl ani ve své závěti a zavázal svého syna a nástupce, aby ho dal na Zbraslavi pohřbít.⁴³

V posledním století vlády přemyslovského rodu došlo k největším proměnám českého státu. Jednalo se o oblast hospodářského života, utváření společenské struktury a změny na poli politickém. Český stát se stal nejsilnějším ve střední Evropě,⁴⁴ přibylo obdělávané půdy a

³⁹ CHARVÁTOVÁ, *Václav II.*, s. 180–186.

⁴⁰ Tamtéž, s. 188–192.

⁴¹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 29.

⁴² SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 331.

⁴³ KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*. Vimperk: Tina, 1994, s. 477.

⁴⁴ Tamtéž, s. 13.

ani hladomory a epidemie nezvrátily populační růst. V sídlištích i mimo ně vyrůstala panská sídla, často jimi byly kamenné hrady. Ekonomický styk uvnitř regionů vyžadoval hustší síť cest. Doba utíkala tak rychle, že jedno desetiletí se nepodobalo tomu druhému. České země se velmi zapojovaly do evropského dění. Mobilizace spojenců před válečnými kampaněmi, vyjednáváním sňatků či jen udržování dobrých vztahů mezi sousedy se měnily v častý nástroj diplomacie. Královský dvůr v Praze přijímal impulzy z kulturních center našeho kontinentu.⁴⁵

Přemyslovští králové byli řazeni mezi elitu panovníků v Evropě, ale zároveň na své vlastní půdě složitě balancovali. Před začátkem 13. století se k tamním hradským střediskům vázaly daně, platy, služby a zemská břemena. O sto let později napříč městskými regiony vznikala tříšť majetků, panství a držav šlechty i církve. Pod tlakem šlechty mizelo postavení panovníka i jeho orgánů. Po ztrátách v provinciích začali Přemyslovci budovat soustavu nových hradů a měst. Mezi rané královské hrady se řadily Kamýk, Křivoklát, Týřov, Bezděz a další.⁴⁶ Hrady a jiná opevnění nebyly ale krystalizačními jádry měst, měly především vojenský účel. Byla to centra, jejichž existence závisela na zemědělské a řemeslné výrobě z okolí.⁴⁷ Rychlým tempem vyrůstaly nové osady především v okrajových oblastech země. V průběhu 13. století se řada starších sídelních center přeměnila ve vyspělá města. Kromě Prahy to byl Hradec Králové, Litoměřice, Brno, Olomouc a další. V době Přemysla Otakara II. bylo založeno nejvíce měst. Bylo jich několik desítek a to nejen v českých zemích, ale i v nově připojeném Rakousku a Štýrsku.⁴⁸ S nárůstem měst a obcí narůstalo i obyvatelstvo a panovník vítal nové obyvatele, protože pro něj byly zdrojem daní a poplatků. Aby si do budoucna zajistili příjem, nabízeli novým osadníkům úlevy, které se ale kvůli výhodným podmínkám šířily i mezi lid z míst staršího osídlení. Hovoříme o tzv.

⁴⁵ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 327–337.

⁴⁶ Tamtéž, s. 327–337.

⁴⁷ FIALA, *Přemyslovské Čechy*, s. 140.

⁴⁸ KUTHAN, *Česká architektura*, s. 9–10.

německé kolonizaci, která silně poznamenala střední a východní části Evropy. Kolonizační aktivita vstupovala do již dávno osídlených oblastí a měnila je. Největší příliv německých kolonistů je zaznamenán za vlády Přemysla Otakara II. Král byl schopen jim postoupit části českého území. Lze říci, že Čechy a Morava, se i díky této politice, staly na prahu 14. století národnostně nejednotnými.⁴⁹

Rozvoj hospodářského života vyvolával potřebu těžby drahých kovů. České země měly štěstí, že vlastnily jedna z nejvýznamnějších nalezišť ve střední Evropě. Významný byl rozmach těžby zlata v jihočeském Pootaví a rozvoj těžby stříbra na Jihlavsku a později v Kutné Hoře. Zakládání měst, úsilí o upevnění královské moci a rostoucí sebevědomí feudality, vytvářel prostor i pro rozmach monumentální architektury, kterou provázela produkce sochařská, malířská a uměleckoprůmyslová.⁵⁰

Není pochyb o tom, že výrazné hospodářské a sociální posuny i zakladatelské a kolonizační dílo, bylo součástí obecných tendencí historického vývoje. Poslední králové přemyslovské dynastie dokázali pozitivně naplnit svou historickou úlohu a svému poslednímu panovníkovi připravili pevné zázemí pro jeho vládu.⁵¹

⁴⁹ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 501–507.

⁵⁰ KUTHAN, *Česká architektura*, s. 10–11.

⁵¹ Tamtéž, s. 11.

3 VÁCLAV III., POSLEDNÍ PŘEMYSLOVEC

3.1 Uherským králem

Václav III. se narodil 6. října 1289 jako dvojče společně se svou sestrou Anežkou českému králi Václavu II. a jeho první choti Gutě Habsburské. Václav byl s největší pravděpodobností pokřtěn opatem Heidenreichem. Anežka se však nedožila ani sedmi let, zato Václav, legitimní potomek a budoucí držitel královské moci, přežil svoji sestru zhruba o deset let. O dětství a výchově mladého prince postrádáme konkrétní zmínky, historické prameny však dokládají, že byl značně vnímavý a inteligentní. Jako syn významného přemyslovského krále byl pravděpodobně velmi kvalitně vychováván a vyrůstal v přepychu. Již jako dítě ovládal čtyři jazyky – češtinu, němčinu, maďarštinu a latinu, které mnohdy užíval. Zbraslavský kronikář Petr Žitavský mu připsal sličný zjev, který byl u Přemyslovců zřejmě dědičný.⁵²

Svou panovnickou kariéru zahájil velmi brzy. Roku 1298 byla Václavovi přislíbena uherská princezna Alžběta, jejímž otcem byl poslední Arpádovec Ondřej III., který vládnul v Uhrách v letech 1290–1301.⁵³ Tato okolnost později sehrála značnou úlohu ve volbě uherského panovníka. Na konci 13. Století nebylo uherské království zcela klidnou a jednotnou zemí, v této době zahrnovalo Uhry, Dalmácii, Chorvatsko, Srbsko, Ramu, Halič, Vladimírsko, Kumánii a část Bulharska. Poměry se změnily po zavraždění uherského krále Ladislava IV. Kumána (1272–1290), který neměl žádné potomky. Zanedlouho se s nároky na uherský trůn přihlásilo několik pretendentů. Rudolf I. Habsburský vystoupil s nároky pro svého syna Albrechta I., ale také neapolští Anjouovci, kteří horovali pro Karla Martela, synovce Ladislava IV. Kumána. Avšak uherští magnáti a církevní preláti na trůn povolali posledního žijícího Arpádovce Ondřeje III., aby se zachovala v zemi dynastická tradice. Ondřej se

⁵² MARÁZ, *Václav III.*, s. 13.

⁵³ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovcí*, s. 338.

uherského trůnu domáhal již dříve, dokonce vtrhl do Uher s vojskem, ale pokus byl neúspěšný a Ondřej našel útočiště ve Vídni. Zvolený Ondřej se ale brzy potýkal s Anjouovci, kteří na trůně chtěli vidět Karla Roberta z Anjou, syna Karla Martela. Roku 1300 se mladičkový Karel Robert dočkal korunovace na chorvatského krále a v Dalmácii čekal na svou další příležitost. Jeho výhodou bylo, že rodu Anjouovců byl nakloněn papežský stolec, což se později ukázalo jako velmi významná podpora.⁵⁴

Příležitost k nastoupení na uherský trůn se záhy naskytla. Roku 1300 byla otrávena matka Ondřeje III. Thomasina. Z tragické situace se král již nevzpamatoval a nebyl poté schopen čelit ani zahraniční a vnitrouherské opozici. Ondřej III. zemřel 14. ledna 1301 a s ním vymřel i rod Arpádovců po meči. Karel Robert z Anjou se dočkal. Avšak uherští magnáti se stále pokoušeli najít jiného vhodného kandidáta, kterému by kolovala v žilách uherská královská krev. Mladý Karel Robert neváhal a nechal se svým nejmocnějším stoupencem v Uhrách arcibiskupem Řehořem korunovat na uherského krále v polním táboře u Ostřihomi. Tato korunovace ale nebyla podle uherských tradic, což přispělo k odmítnutí Karla Roberta uherskými stavy. V úvahu připadaly pouze rody Wittelsbachů a Přemyslovců. Václav III. byl po matce Arpádovec a dolnobavorský vévoda Ota III. zrovna tak. Šance byly vyrovnané, avšak Přemyslovcům nahrávalo jejich obrovské bohatství v podobě kutnohorských dolů a také zasnoubení desetileté Alžběty s Václavem III.⁵⁵

V květnu 1301 byl Václav na sněmu v Budíně prohlášen za čekatele svatoštěpánské koruny. Stalo se tak za značné účasti uherských magnátů, z nichž se jen malý díl klonil ke Karlu Robertovi. Již v červnu přijelo na přemyslovský dvůr do Brna uherské poselstvo, v jehož čele stáli sedmihradský vévoda Ladislav Kán a mistr Demetrius. Členové poselstva

⁵⁴ MARÁZ, *Václav III.*, s. 31–32.

⁵⁵ Tamtéž, s. 33–34.

byli štědře obdarováni od krále Václava II. nejen klenoty a zbraněmi, ale i příslibem dvorských a zemských úřadů. Dojednávání nejrůznějších výhod a úplatků pokračovalo ještě v Hodoníně, kde se sešli Přemyslovci se zástupci uherské církve. Jednání bylo úspěšné a Václavové se mohli vypravit do Uher. Doprovod jim dělal obratný diplomat, krakovský biskup Jan Muskata, který měl budoucímu dvanáctiletému králi pomáhat ve výkonu královské funkce.⁵⁶ Muskata měl po uherské korunovaci zastávat funkci vicekancléře, ale i přes velký kus odvedené práce se jím pravděpodobně vůbec nestal. V této funkci působil od roku 1302 probošt ze Stoličného Bělehradu Štěpán. Hlavou uherské královské kanceláře se stal kaločský arcibiskup Jan, jenž 27. srpna 1301 korunoval Václava III.⁵⁷

Rovněž Václavova korunovace vzbuzovala pochybnosti. Podle tradice neměla korunovace náležet kaločskému, nýbrž ostříhomskému arcibiskupovi, jenž ale podporoval Karla Roberta z Anjou. V říjnu byl dokonce Jan pozván papežem před papežský stolec, ale setkání se již kaločský arcibiskup nedožil. Papež obeslal i Václava II. a žádal nápravu všeho, co podnikl ve věci korunovace jeho syna.⁵⁸ V den korunovace přijal Václav se svatoštěpánskou korunou i panovnické jméno Ladislav V., které bylo vyhovující domácí uherské tradici.⁵⁹ Jméno Ladislav ale král neužíval zcela důsledně, například na jeho uherské královské pečeti se nachází jméno Wencezlaus (Václav).⁶⁰

Podle mnohých historiků a kronikářů odešli s Václavem do Uher i mladí šlechtici panských rodů. Na uherském královském dvoře panovaly poněkud uvolněnější zvyky, a proto Václav společně s mladými šlechtici lehce propadal bujařejšímu způsobu života. Mladý král ovšem nepanoval celému Uherskému království, nýbrž jen území dnešního Slovenska, okolí Budína a Šoproně, v ostatních částech byla situace vrtkavá. Další

⁵⁶ ŠUSTA, Josef. *Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. Praha: J. Laichter, 1935, s. 589–592.

⁵⁷ MARÁZ, Václav III., s. 35.

⁵⁸ Tamtéž, s. 36.

⁵⁹ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 592.

⁶⁰ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovcí*, s. 338.

komplikací bylo, že Václav III. musel za cenu udržení uherských magnátů ve svém táboře své stoupence dále odměňovat majetkem a prokazovat jim svoji přízeň, ostatně dělal to se souhlasem svého otce.⁶¹

Poměry se začaly více komplikovat, když do nich zasáhl papež Bonifác VIII., jenž se netajil podporou Karla Roberta z Anjou.⁶² Ještě před korunovaci Václava III. uherským králem vyslal papež do Uher svého legáta biskupa Mikuláše Boccassiniho z Ostie, jež od něj po korunovaci obdržel depeši, která znamenala počínající ofenzívu papeže proti Přemyslovcům.⁶³ Mikuláš byl papežem poslán do Uher, ale příliš ve své výpravě nechválal a poté vinil uherské velmože ze záměrně urychlené korunovace Václava III., aby do celé věci už Mikuláš nestihl zasáhnout.⁶⁴ Na 25. října 1301 svolal Boccassini střední a vyšší uherské duchovní a jménem papeže jim přikázal podporovat Karla Roberta. Mnozí se ale začali bouřit a situace dohnala Boccassiniho opustit Budín a posléze i celé Uhry.⁶⁵

Přes tyto události se papež nedočkal odezvy a musel proto změnit taktiku. V roce 1302 pozval všechny zúčastněné strany do Říma k projednání této situace. Václav II. se ještě pokusil vyjednávat s papežem prostřednictvím Oldřicha z Paběnic, svého rádce, pražského kanovníka, absolventa několika italských univerzit a právníka. Jednání, kterého se měli zúčastnit Václav II., neapolská královna Marie a oba korunovaní uherští králové, se nakonec konala až v květnu roku 1303.⁶⁶ Situace v Uhrách se vyhrotila, když čtrnáctiletý Karel Robert zaútočil s vojskem na Budín. Tři dny vojsko obléhalo město a takřka tváří v tvář stanuli proti sobě oba uherští králové. Bylo zničeno předměstí i vinice,

⁶¹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 37.

⁶² SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 338.

⁶³ MARÁZ, *Václav III.*, s. 37–38.

⁶⁴ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 594.

⁶⁵ ŠUSTA, Josef. *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300–1308*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1926, s. 361–362.

⁶⁶ MARÁZ, *Václav III.*, s. 39.

nicméně když došla zpráva, že se blíží hrabě Ivan Kysecký s četným mužstvem, nezbývalo neapolské straně nic jiného, než ustoupit.⁶⁷

Navzdory uhájení Budína si Karel Robert udržoval vojenskou převahu a podporu Václava III. nepřinesla ani listina, ve které jeho otec žádal papeže o změnu názoru. Bonifác VIII. vydal také na konci května listinu, v níž zmínil vše, co učinil pro urovnání záležitostí v Uhrách. Českou stranu vyzval, aby do čtyř měsíců prokázala svá práva na Uherské království, do té doby měli nárok na trůn Anjouovci. Václavové však nemohli ustoupit už jen proto, že do celé záležitosti investovali mnoho úsilí a financí. Anjouovci získávali stále větší převahu, neboť papež rozhodl, že právo na trůn má neapolská královna Marie se synem Karlem Robertem a Václavu III. zakázal tento titul užívat. Kdo podporoval Václava, byl pod hrozbou církevních trestů. Vlivem těchto okolností se v letech 1303–1304 odklonil od Přemyslovců v Uhrách i zbytek domácích stoupenců. Václavova vláda se tehdy zúžila na sídelní Budín, v němž patnáctiletý král nemohl důvěřovat ani svému okolí.⁶⁸

Václav II. si na jaře roku 1303 našel oporu v papežově protivníkovi, francouzskému králi Filipovi IV. Sličnému. Navrhl mu uzavřít spojeneckou smlouvu, ve které se počítalo i s vojenským útokem na římského císaře. Obrovská vojska měla stát v západních a severovýchodních částech Německa, jak navrhoval Václav. Tento vojenský střet se ale pomalu ztrácel v nedohlednu.⁶⁹ Filip IV. před papežem úporně hájil suverenitu své koruny ve všech oblastech a považoval se za pána francouzské církve. Začal si přisvojovat její majetek, čímž se dostal do konfliktu s Bonifácem VIII. Filip neuznával svoji podřízenost papeži a porušoval dřívější privilegia, která mu papež udělil. Z tohoto důvodu vydal papež roku 1301 bulu *Salvator Mundi*, která tato privilegia rušila. O den později v bule *Ausculta fili* předvolal Filipa na koncil, na němž chtěl vyjasnit vztahy mezi

⁶⁷ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 594.

⁶⁸ MARÁZ, *Václav III.*, s. 39–41.

⁶⁹ Tamtéž, s. 41.

církvi a světským státem a poukázat na fakt, že každý panovník podléhá vůli papeže. Filip shromáždil v Paříži generální stavy, které protestovaly proti Bonifácovu jednání vůči francouzskému králi. Papež se mohl obhájit na plánovaném koncilu, ale již se ho nedožil. Pro Václava III. to byla příznivá zpráva, která přišla v pravou chvíli, papež Bonifác VIII. byl přepaden roku 1303 Filipovým důvěrníkem Vilémem Nogaretem spolu s papežovými odpůrci v Anagni. Byl dobit papežský palác a útočníci se dostali až do Bonifácových komnat. Nogaret ale papežovu smrt nechtěl, měl dopravit papeže ke svému králi. Po třech dnech věznění měšťané osvobodili svého krajana, který ale v zápětí nečekaně podlehl horečnatému onemocnění.⁷⁰

Poměry se nezměnily ani po smrti papeže Bonifáce 11. října 1303, která byla vyústěním mocenského střetu s francouzským králem Filipem. Ještě před tím našel papež společnou řeč s oficiálně neuznaným římským císařem Albrechtem I. Habsburským,⁷¹ který za účelem pojistit si titul římského císaře, složil v červenci 1303 papežovi slib věrnosti.⁷² Vztahy svaté Stolice zůstávaly stejné už jen proto, že Bonifácovým nástupcem se pod jménem Benedikt XI. stal jeho uherský legát Mikuláš Boccassini. Za tohoto stavu nezbývalo Václavovi II. nic jiného, než usmíření s římským císařem.⁷³

Nový papež vyzval krále Albrechta I. k podpoře Karla Roberta. Albrecht vystoupil proti Přemyslovcům s přehnanými požadavky, upíral jim polskou korunu, chtěl, aby se vzdali vlády v Uhrách, vzdali se Chebska, části Falce a Míšeňska a aby toho nebylo málo, chtěl vlastnit podíl z výnosů stříbrných dolů v Kutné Hoře po dobu šesti let. Pokud by Václav II. nesouhlasil, musel by zaplatit vysoké odstupné. Ačkoliv si byl

⁷⁰ RENDINA, Claudio. *Příběhy papežů: Dějiny a tajemství*. Praha: Volvox Globator, 2005, s.382–388.

⁷¹ Albrecht I. Habsburský získal papežovu podporu, která ho měla přivést až k císařské korunovaci, ale Bonifác VIII. zemřel a tuto funkci nikdo jiný Albrechtovi neumožnil.

⁷² MARÁZ, Václav III., s. 41.

⁷³ HÁDEK, Konec, s. 110.

Václav vědom případného vojenského konfliktu, požadavky odmítl.⁷⁴ Římský král začal zastrašovat a vyhlásil nad Václavem říšskou klatbu. Vojenské přípravy rychle postupovaly, ještě v roce 1303 Albrecht verboval žoldnéře a chystal hotovost z habsburských držav. Na začátku roku 1304 se vydal Albrecht do německých zemí, kde se ale zdaleka nemohl těšit podpoře proti Přemyslovcům a byl tedy nucen vyjednávat s každým knížectvím zvlášť. Jejich podporu si kupoval penězi či sliby a nevyhnul se ani zástavám rodových statků.⁷⁵

Přemyslovci získávali na svou stranu spojence velmi těžce. Václav II. měl na své straně pouze braniborská markrabata a Ruprechta Nasavského, Albrechtova předchůdce, syna někdejšího římského krále Adolfa Nasavského. Postavení Václava II. nebylo dobré. Ke zhoršení situace přispíval fakt, že mladičkový Václav III. ztrácel v Uhrách dosavadní stoupence.⁷⁶ Jeho otec s obavami sledoval, jak se česká vláda v Uhrách hroutí a proto se pokusil ji posílit vojenskou výpravou v létě roku 1304.⁷⁷ Vládu v Praze přenechal po dobu své nepřítomnosti braniborskému markraběti Heřmanovi, synovi Oty V. Dlouhého, zatím jedinému významnému zahraničnímu spojenci.⁷⁸

V nejbližší době mohli Přemyslovci očekávat útok Habsburků, Václav II. však věřil, že vojenská výprava bude dostatečně rychlá a situaci v Uhrách zvládne dříve, než Habsburkové vpadnou do Čech.⁷⁹ Vojenská výprava pronikala v roce 1304 přes Moravu a západní Slovensko k Ostřihomi. Město bylo vypleněno a Václav zde ukázal svoji neúctu k nevěrným uherským biskupům, když se svým doprovodem vnikl do metropolitního kostela sv. Vojtěcha a odnesl si chrámový poklad i

⁷⁴ MARÁZ, *Václav III.*, s. 41.

⁷⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Melantrich, 1998, s. 350–351.

⁷⁶ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 632.

⁷⁷ MARÁZ, *Václav III.*, s. 41.

⁷⁸ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 352.

⁷⁹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 41.

svazky privilegií. Poté české vojsko zamířilo k Budínu,⁸⁰ kde na svého otce netrpělivě čekal na sněmovním poli, zvaném Rákuš, Ladislav V. se všemi odznaky uherské moci. Při tomto setkání mladý král obtížně skrýval radost a úlevu, že svého otce vidí.⁸¹ Po dobu dvou měsíců Václav II. instaloval v Uhrách na klíčových místech české posádky, aby udělal maximum pro upevnění synovy vlády. V této době zemřel papež Benedikt XI., což pro Přemyslovce znamenalo určitou naději.⁸²

V srpnu roku 1304 vpadl do Čech se svými vojsky Rudolf, syn Albrechta I. Král Václav se domníval, že začíná hlavní útok na Čechy a proto se potřeboval rychle přemístit do své země. Nemohl ale zároveň svého jediného potomka nechat v rozbouřené zemi bez ochrany. Nezbyvalo mu nic jiného, než vzít svého syna sebou do Prahy. Ladislav V. se nevzdával nároků na uherský trůn a dokazoval to také tím, že si sebou odvezl korunu, meč i šat sv. Štěpána. Hranici překračovala také skupina uherských magnátů a budínských měšťanů s královskými insigniemi, kteří sloužili jako rukojmí.⁸³ Správa Uher byla svěřena do rukou přemyslovskému stoupenci Ivanu Kyseckému. Bohužel bez větší reálné vojenské podpory nebyl Ivan Kysecký schopen vládu v Uhrách dlouho udržet. Václav III. pobýval v Uhrách jen krátce, vlastně prakticky ani v zemi nevládl samostatně, ale s pomocí mnohých rádců a samozřejmě svého otce.

3.2 Král český a polský

Rok 1304 byl ve znamení prudkého válečného zápasení habsburské moci s českým králem. Boj ale vzplanul až v druhé polovině tohoto roku, což byla nejspíš příčina Albrechtova neúspěchu. Tažení proti Čechám vyžadovalo dlouhé diplomatické, finanční a vojenské přípravy.⁸⁴ Albrecht

⁸⁰ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 352.

⁸¹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 42.

⁸² Tamtéž, s. 42.

⁸³ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 353.

⁸⁴ ŠUSTA, *Poslední Přemyslovci*, s. 400.

I. spoléhal na rozhodující bitvu, měl vojenskou převahu, chtěl jednat rychle a vítězně. Habsburské sbory postupovaly bez překážek a krátce po půli října se octly před stříbrnosnou Kutnou Horou a římský král zahájil obléhání města. Česká posádka ale krále těžce znepokojovala a nakonec Albrechta donutila ke stažení sil.⁸⁵

Vyčerpanému vojsku krále Václava II., které se nedávno vrátilo z Uher, přispěchali na pomoc jen braniborští Askánci, Ruprecht Nasavský a oddíly českých pánů. Královské vojsko vyslal Václav k Nymburku, odkud mohly snadno zasáhnout v Praze a Kutné Hoře. Nepřátelské oddíly v té době zasáhla úplavice a Albrechtovo vojsko se rychle rozkládalo, proto musel spěchat. Nabízená bitva se po Václavově odmítnutí nekonala, Albrecht nedosáhl sebemenšího úspěchu. Ještě po několika letech se římský král vyrovnával s dluhy a pohledávkami, které přineslo jeho tažení, jenž podnikal také v předtuše zisků z Kutné Hory. Po této zkušenosti byl přístupný jistému smíření s českým panovníkem, Václav ale svému švagrovi ustoupit nechtěl.⁸⁶

Válečnou atmosféru však provázely potíže. Na konci září 1304 se vydal český kancléř a basilejský biskup Petr z Aspeltu do Francie, ale ve Švábsku byl zadržen Habsburky a musel strávit několik měsíců ve vězení, protože u něho byly nalezeny listiny Václava II. určeny francouzskému králi Filipovi IV., v nichž žádal Filipa o společný boj proti Habsburkům. Listy mu byly zabaveny a z vězení se Petr z Aspeltu dostal až po zaplacení vysokého výkupného. S Václavem II. se již nikdy nesetkal.⁸⁷ Poté, co obě znepřátelené strany začaly jednat o míru, zdálo se, že to nejhorší bylo zažehnáno, ale v červnu roku 1305 nečekaně

⁸⁵ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 354–355.

⁸⁶ Tamtéž, s. 355–357.

⁸⁷ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 655–656.

zemřel král Václav II. Nástupcem se stal pochopitelně Václav III., který měl nyní vládnout třem královstvím: českému, polskému a uherskému.⁸⁸

Teprve šestnáctiletý král se okamžitě snažil o zachování kontinuity královské autority. Finanční situace v českém království nebyla příliš dobrá. Po válce s Albrechtem a velkorysé zahraniční politice Přemyslovců byla královská pokladna v podstatě prázdná a země dosti zadlužená. Václav II. se ještě před smrtí snažil vyrovnat všechny pohledávky vzniklé za jeho vlády, ale bylo poněkud pozdě. Jako vykonavatele své závěti ustanovil čtyři významné muže, kteří měli dohlížet na plnění těchto závazků. Václav III. musel před umírajícím otcem přísahat, že za něj dluhy splatí. S dluhy se potýkal Rudolf I. Habsburský, Jindřich Korutanský a splácel je ještě Jan Lucemburský.⁸⁹

Přes tyto potíže si mladý Václav na počátku své vlády vedl svědomitě, nepochybně to byla zásluha i jeho rádčů. Václav III. skutečně začal dodržovat vše, co slíbil a navázal na otcovu politickou linii. Jeho prvním úkolem bylo zajistit klid českým zemím. Uzavřel tedy nevýhodný mír s Albrechtem I. Habsburským. Římský král slevil z někdejších požadavků, které měl v roce 1303 na Václava II.⁹⁰ „*Dne 18. srpna 1305 nejprve zrušil říšskou klatbu vůči českému králi a o dva dny později potvrdil Václavu III. veškeré výsady a práva, které měli jeho předchůdci na českém trůně.*“⁹¹ Česká strana se však nevyhnula určitým ztrátám. Václav III. postoupil Albrechtovi Chebsko a musel se vzdát práv v Míšeňsku. Ještě před tím 8. srpna 1305 uzavřel český král smlouvu s braniborskými markrabaty Otou, Heřmanem, Janem a Waldemarem, ve které jim udělil za državy v Míšeňsku Gdaňské Pomoří z titulu polského

⁸⁸ Na českého a polského krále však nebyl oficiálně korunován, jelikož se tohoto ceremoniálu mladý král nedožil. Přesto na listinách a pečetích nalézáme Václava III. takto titulovaného.

⁸⁹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 46.

⁹⁰ RYANTOVÁ, Marie a kolektiv. *Čeští králové*. Praha: Paseka, 2008, s. 135.

⁹¹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 49.

krále. Mírová smlouva byla sice kompromisem, za stávající situace však představovala nepopiratelný úspěch české diplomacie.⁹²

V podzimních měsících téhož roku musel Václav III. také vyřešit otázku uherské koruny. I když se po dřívějších událostech česká vláda v Uhrách prakticky zhroutila, stále se české posádky mohly spolehnout na Budín a území okolo Šporoně, které ovládali bratři z Kyseku. Václav tuto otázku vyřešil na svůj věk dosti rozumně.⁹³ Kdyby si své postavení snažil opětovně vydobýt vojenskou výpravou, mohl by mít úspěch, ale tento stav by vyžadoval další množství finančních prostředků, které chtěl pražský dvůr nasadit jinde. Rozhodl se proto v říjnu roku 1305 na uherskou korunu rezignovat a svá práva na uherský trůn, i s korunovačními klenoty, přenechat bavorskému vévodovi Otovi III.⁹⁴ Tímto krokem získal nového spojence, na čas zabezpečil východní hranici českých zemí a omezil uherskou pomoc polskému odboji. Karel Robert z Anjou měl nyní nového soupeře v Uhrách a nemohl podporovat Polsko.⁹⁵

Rezignace na vládu v Uhrách sebou přinesla rovněž zrušení zasnoubení s princeznou Alžbětou, uzavřené roku 1298. Václav III. se 5. října 1305 oženil s Violou Těšínskou, dcerou vévody ratibořského a těšínského Měška I., jež po svatbě přijala jméno Alžběta. Svazek s českým králem netrval dlouhou dobu, jen pouhých jedenáct měsíců.⁹⁶ Viola pocházela z vedlejší linie hornoslezských Piastovců. Narodila se zřejmě na přelomu osmdesátých a devadesátých let 13. století, tudíž byla jen o málo starší, než její manžel. Její život obklopuje řada nejasností a nejsou známy ani podrobnosti rodinného života.⁹⁷

Nad tímto sňatkem zůstávají otazníky. Václav chtěl manželstvím s Violou podpořit svou vládu v Polsku, ale doboví kronikáři i moderní

⁹² MARÁZ, *Václav III.*, s. 49.

⁹³ Tamtéž, s. 49.

⁹⁴ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 364.

⁹⁵ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 136.

⁹⁶ HÁDEK, *Konec*, s. 140.

⁹⁷ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V. *Radostný úděl vdovský*. Praha: Dokořán, 2004, s. 163-166.

historikové považují sňatek za poměrně překvapivý. Například zbraslavský cisterciák Petr Žitavský se domníval, že k sňatku byl mladý král přemluven českou šlechtou, protože kdyby se král oženil s dcerou nějakého významného panovníka, stal by se ještě mocnějším než dosud.⁹⁸ Volba piastovské nevěsty mohla mít i jednoduché vysvětlení, byla totiž velmi krásná. Mnozí se shodovali v tom, že nebýt tak půvabná, těžko by se neznámá princezna dostala až ke královskému trůnu, i když není prokazatelné, zda ji král před svatbou vůbec viděl.⁹⁹ Václav III. uspořádal ještě jednu svatbu, v únoru 1306 provdal sestru Annu za Jindřicha Korutanského. Sňatek velmi pravděpodobně domluvil již Václav II., proto tento krok dotáhl Václav III. do konce a tím ctil přání svého zemřelého otce.¹⁰⁰

Začátky mladého krále byly tedy úspěšné, ale v době sňatku s Violou došlo ke změnám v jeho chování, na čemž se shodují všichni doboví kronikáři. Namísto starších a zkušených odborníků, církevních hodnostářů a učených kleriků, od kterých si nechával radit Václav II., si Václav III. bral rady především od představitelů české šlechty. Mnohdy to byli synové velmožů, kteří byli panovníkovi generačně blíže. I při výkonu královské funkce trávil čas v jejich společnosti. Byla to chyba a mladý král lehce propadl nemravnému způsobu života. Nezřízeně holdoval vínu, hře v kostky, ponocoval a trávil dlouhé noci s nevěstkami. Při bujarých pitkách začala krále zneužívat družina panských synků, hlavně králův oblíbenec Rajmund z Lichtemburka a měli si od něho dávat potvrzovat nejrůznější přídělky v podobě měst, hradů a vesnic nebo jiné dary.¹⁰¹

Obrat v chování Václava III. nastal podle Petra Žitavského při návštěvě hrobu jeho otce ve zbraslavském klášteře. Byl to přesně rok po otcově smrti a Václav zde promlouval se zbraslavským opatem

⁹⁸ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 136–137.

⁹⁹ ŠAROCHOVÁ, *Radostný úděl*, s. 160-163.

¹⁰⁰ MARÁZ, *Václav III.*, s. 52.

¹⁰¹ HÁDEK, *Konec*, s. 138–139.

Konrádem, který ho zřejmě ke změně chování přesvědčil. Václavovo rozdávání korunního majetku nemělo pravděpodobně vysoké ztráty. Podle dochovaných písemných pramenů, úředních listin, kterých známe pouhých 26 pravých, lze říci, že jejich počet odpovídá záležitostem vlády mladého krále. Kdyby král rozdával majetek, tak jak tvrdí Zbraslavská kronika, muselo by být vydaných listin mnohem víc. Tyto listiny řešily spíše závazky vůči Václavu II. Až na pár výjimek Václav ponechal v královských úřadech veškeré pány, kteří toto místo zastávali již za života jeho otce.¹⁰²

Václav III. byl usmířen s Habsburky, zbaven uherského břemene a nyní se snažil udržet Polsko. O polské poměry neměl pražský dvůr přílišný zájem, spíše se opíral o svoji vojenskou sílu. Veškeré pravomoci byly v rukou hejtmanů a přemyslovská vláda tak v této zemi upadala.¹⁰³ Koncem roku 1305 se situace v Polsku velmi zhoršovala a českému panovníkovi hrozilo, že přijde o celé Malopolsko. Dávný soupeř Přemyslovců, piastovský vévoda Vladislav Lokýtek, chtěl pro Polsko to, co mu vzal Václav II. sňatkem s Eliškou Rejčkou. Lokýtkovo vojsko napadalo přemyslovské državy v Malopolsku¹⁰⁴ a s uherskou pomocí dobylo hrad Pelezyska na Sandoměřsku. Do Poznaňska vtrhl vévoda Jindřich Hlohovský. Oporou pražskému dvoru byli Němečtí rytíři, kteří dokonce královým jménem sjednali v Toruni příměří na devět měsíců s Lokýtkem. Když přišly posily od Omoděje Aby z Uher, příměří Lokýtek počátkem roku 1306 porušil. S pomocí nových posil začal ohrožovat Krakov, který měl chránit biskup Jan Muskata. Vojenské tažení se ale netýkalo pouze Lokýtky, po něm se muselo české vojsko vypořádat také s Jindřichem Hlohovským, který započal odboj ve Velkopolsku.¹⁰⁵

¹⁰² MARÁZ, *Václav III.*, s. 52–56.

¹⁰³ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 364.

¹⁰⁴ LIŠKA, Vladimír. *Panovníci českých zemí ve faktech, mýtech a otáznících*. Praha: XYZ, 2008, s. 154–155.

¹⁰⁵ MARÁZ, *Václav III.*, s. 58–59.

Na jaře roku 1306 svolal Václav III. zemskou hotovost a chystal válečnou výpravu do Polska. Pomoc očekával od domácí šlechty, na jejíž radu tuto výpravu vyhlásil, někteří pánové ale odmítli panovníka podpořit. Václav ještě mohl najmout žoldnéře, ale kvůli složité finanční situaci tak neučinil.¹⁰⁶ Mladému králi nechybělo sebevědomí a začal tak pravděpodobně některým šlechticům hrozit revindikací majetku. Ještě před vojenským tažením učinil Václav významný krok, doložený listinou z 19. května 1306. Svým rozhodnutím založil na soutoku potoka Ratibořky a (Vsetínské) Bečvy cisterciácký klášter *Thronus regis* čili *Trůn králův*. V této listině bylo stanoveno, že se v klášteře mají usadit cisterciáci z Plas. Klášter ale postaven nikdy nebyl, pravděpodobně kvůli Václavově předčasné smrti. Jednalo se o první předběžnou zakládací listinu, která si zasluhuje zvláštní pozornost. Nalézáme zde kontinuitu a programový odkaz na vládu Václava II. Ten založil zbraslavský klášter s názvem *Aula regia* čili *Síň královská*, což se velmi podobá názvu kláštera jeho syna. V novější literatuře se spekuluje o tom, co tímhle činem Václav III. sledoval. Králi v té době v oblasti Vsetínska nic nepatřilo a chtěl-li zde založit klášter, potřeboval pro něj nejdříve obstarat vhodnou půdu. Otázkou zůstává, proč král nezaložil klášter někde v centru země. Jediné důvody k tomuto činu mohly být vojensko-strategické pro zabezpečení východní hranice při situaci v Polsku. Vzhledem k tomu, že polským vojákům pomáhaly uherské šlechtické oddíly, snažil se Václav III. zřejmě vybudovat jakýsi opěrný bod své vlády.¹⁰⁷

3.3 Olomoucká vražda

V červenci roku 1306 se Václav III. chystal na válečnou výpravu do Polska. Cestou se zastavil v Olomouci, kde se nacházelo hlavní shromaždiště české a moravské šlechty. Na výpravu se s nechtutí tvářili čeští páni, jelikož král vyhlásil zemskou hotovost, znamenalo to, že

¹⁰⁶ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 38.

¹⁰⁷ MARÁZ, *Václav III.*, s. 61.

šlechtici museli do pole na vlastní náklady. Václav se nechal slyšet, že od něj již dostali dost a teď je řada na nich splatit mu přízeň. Po návratu z Polska měl panovník v úmyslu prověřit všechny majetkové zápisy o nabytých statcích a mnohé z nich plánoval dostat zpět do svého vlastnictví.¹⁰⁸ „*Přemyslovci totiž dokázali být velmi tvrdí. Patřilo to k výraznému rysu jejich povahy a nikdo neměl zdání, co se ve Václavovi III. ve skutečnosti skrývá.*“¹⁰⁹ Tehdy pravděpodobně mohlo vzniknout spiknutí proti králi vedené šlechtou, které čekalo na posledního Přemyslovce v dalším měsíci.¹¹⁰

Správu v českých zemích svěřil Václav do rukou svého švagra Jindřicha Korutanského. Panovník myslel nejspíš na vše. Kdyby v této válce zahynul, mohl by být zemský správce a manžel jeho sestry pravděpodobně Václavovým nástupcem na českém trůně.¹¹¹ V Olomouci se král se svým průvodem ubytoval na olomouckém hradě, v biskupském domě děkana olomoucké kapituly Budislava. Na tomto místě byl ve čtvrtek 4. srpna 1306 Václavův život předčasně ukončen nikdy neobjasněným atentátem.¹¹²

V odborné literatuře, v literatuře faktu i v dobových pramenech nalézáme celou řadu jmen, se kterými se pojí vražda posledního Přemyslovce. Za pachatele je nejčastěji označován Ladislav Lokýtek, Albrecht I. Habsburský, česká šlechta, Konrád z Botenštejna či z Mulhowu a další. Na základě nejnovějšího bádání je možné považovat za vraha zmiňovaného Konráda z Botenštejna. Tento fakt je zaznamenán jak ve Zbraslavské kronice, tak v nekrologiu olomoucké metropolitní kapituly.¹¹³ Nekrologium dokládá, že Václav byl zabit Konrádem Durynským z Mulhowu, když se procházel po paláci, aby se nadýchal

¹⁰⁸ LIŠKA, *Panovníci českých zemí*, s. 157.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 157.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 157.

¹¹¹ ŠUSTA, *Poslední Přemyslovci*, s. 467.

¹¹² BAUER, Jan. *Podivné konce českých panovníků*. Třebíč: Akcent, 2001, s. 107.

¹¹³ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovci*, s. 339.

čerstvého vzduchu. Toto nekrologium byla interní záležitost kapituly, kde bylo evidováno úmrtí osob, je to tedy velmi cenný záznam.¹¹⁴ Podle Zbraslavské kroniky Petra Žitavského panovník v osudné odpoledne odpočíval na lůžku zmožen letním horkem a nepozorovaně k němu přistoupil vrah, který ho ubodal k smrti. Krátce poté z domu vyběhl durynský rytíř Konrád z Botenštejna se zkrvaveným nožem v ruce. Zahlédli ho královští strážci a byl bez milosti ubit. Pokud vraždu spáchal zrovna on, byl spíše jen nájemným vrahem, ale objednavatel vraždy zůstal neznámý.¹¹⁵ Kronikář Petr Žitavský žil v době Václava III. a pohyboval se v blízkosti dvořanů, měl tedy informace na dosah a zřejmě si dobře pamatoval, co se v Čechách v době vraždy vyprávělo.¹¹⁶

Dalším současníkem, který zaznamenal královraždu, byl kronikář Dalimil. Svoji rýmovanou kroniku psal kolem roku 1310 a dovedl ji do roku 1311. Záležitost vraždy byla popsána několik let po této skutečnosti a zřejmě si zde autor něco přidal a přibarvil. Královraždu podle něho spáchal jakýsi Durynk, který byl po spáchání činu chycen před palácem, byla mu uřata ruka a byl sežrán psy. Vrah měl pocházet ze skupiny tří Durynků, které dal Albrecht I. jako sluhy Václavovi III. Tím Dalimil poukázal na možné spiknutí a lehce naznačil vinu římského krále.¹¹⁷

Z těchto tří dobových pramenů vychází důležitá shoda a to, že vrahem byl nějaký Durynk. Z pasáží Petra Žitavského i Dalimila, kde si ani jeden není jistý, zda tito vrazi opravdu čin spáchali, je viděna jistá obava určit konkrétního vraha. Nejspíš tomu tak bylo, protože dotyčný ještě žil a patřil k těm mocným, kteří by je mohli potrestat. Dalimil by se ale neměl čeho bát, protože v době kdy sepsal svou kroniku, byl již označený Albrecht I. Habsburský mrtev. Obavy by byly na místě, pokud by vraždu spáchali mocní magnáti z řad šlechty či pouhý jednatel.

¹¹⁴ MARÁZ, *Václav III.*, s. 68–69.

¹¹⁵ BAUER, *Podivné konce*, s. 107–108.

¹¹⁶ MARÁZ, *Václav III.*, s. 69.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 69–70.

Zajímavé je, že se autoři shodli, když si svá díla nemohli vzájemně přečíst. Dva ze zmíněných záznamů se shodly ještě na jméně Konrád. V nedávné době bylo zjištěno, že zmiňovaný Konrád z Botenštejna a Konrád z Mulhowu jsou jednou osobou. Je tedy opravdu možné, že Konrád z Botenštejna zavraždil Václava III. a jelikož byl po činu dopaden a zabit, nebyl čin nikdy vyšetřován a tedy ani vyšetřen.¹¹⁸

Zahraničním pramenem, kde byl shrnut život v českých zemích, je také veršovaná kronika Ottokara Štýrského. Tento autor začal psát své dílo zřejmě až v roce 1305 a proto uplynulo hodně času, než se dostal k vraždě Václava III.¹¹⁹ Za králova vraha označil Holena z Vildštejnu, šlechtice patřícího mezi straníky Záviše z Falkenštejna. Později působil Holen ve službách rodu Štenberků. Děkanský dům, v němž byl Václav zavražděn, měl dříve pravděpodobně pronajat Albrecht ze Štenberka, ale jen doživotně a roku 1306 byl již po smrti. Podle Ottokara Štýrského mohli tento dům hlídat štenberští ozbrojenci a Holen mohl být mezi nimi. V tomto případě by bylo snadné na krále zaútočit. V místnosti byl podle autora i Konrád z Botenštejna, který se při potyčce zmocnil zbraně a dal se před vrahem na útěk. Vrah mu byl v patách a ještě volal na vojáky, že Konrád je vrahem. Strážníci byli přesvědčeni, že ubili skutečného vraha a na Holena tak nepadlo žádné podezření. Není ani vyloučeno, že spiklenců mohlo být více, avšak nejčastěji se u středověkých kronikářů objevuje názor, že vraždu spáchal jednotlivec.¹²⁰

Záhadnou smrt mladého krále Václava III. se pokusilo rozuzlit mnoho autorů, ale jejich vysvětlení jsou pouhé spekulace. Pachatelem byl tedy zřejmě Konrád z Botenštejna, ale nadále zůstává nevyřešená otázka objednavatele vraždy. Karel Maráz uvádí, že zcela jistě nelze obviňovat Albrechta I. Habsburského, který v době vraždy pobýval v jihozápadní části Říše, byl zaneprázdněn svými povinnostmi a trvalo by mu tak dva

¹¹⁸ MARÁZ, *Václav III.*, s. 70–73.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 73.

¹²⁰ LIŠKA, *Panovníci českých zemí*, s. 159–160.

měsíce, než by byl schopen vpadnout do Čech. Albrechtův motiv mohla být například závist nad stříbrnými doly Přemyslovců. Obvinění Vladislava Lokýtky také nepřichází v úvahu. Musel by mít mezi českou šlechtou spojence, který by dokázal dostat vraha nepozorovaně až ke králi a spojení s nikým takovým není prokazatelné. Lépe by se podařilo Lokýtkovi zavraždit českého krále v Polsku, kam se jeho družina chystala.¹²¹ Olomoucký atentát by mu však přišel velmi vhod. Po smrti krále se české vojsko rozpadlo a válečné tažení se nekonalo. Lokýtek tak bez problémů ovládl většinu Polska a záhy se nechal korunovat polským králem.¹²²

Nejpravděpodobnější verzí odborné literatury i dobových kronik je, že za vraždou stojí někdo z řad české šlechty. Právě šlechticům smrt krále velmi prospěla. Vojenská výprava se rozpadla, rozebrala všechen movitý majetek, se kterým Václav ze země odjížděl. Nyní všem bylo jasné, že zemi bude vládnout cizí panovnická dynastie, o níž bude rozhodovat šlechta a nebude to zřejmě zadarmo. Při česko-uherských jednáních o přijetí Václava III. za uherského krále byli uherští magnáti obdarovávaní českým králem a domácí velmoži mohli jen závidět. Šlechta měla obrovské ambice, které chtěla naplnit za každou cenu. Důvodem mohla být také nenávisť krále způsobená údajným urážením českých šlechticů. Tento názor zastává například Josef Šusta, který se domnívá, že se jednalo o osobní mstu některého šlechtice, jehož mladý král urazil.¹²³

Václavova smrt by však nebyla tak tragická, kdyby i s ním zároveň nezemřel poslední mužský potomek přemyslovského rodu. Hned po smrti Václava III. začali možní nástupci soupeřit o přemyslovské dědictví. Žili

¹²¹ SOMMER a kolektiv, *Přemyslovcí*, s. 340.

¹²² BAUER, *Podivné konce*, s. 109.

¹²³ MARÁZ, *Václav III.*, s. 78–80.

však ještě levobočci Přemysla Otakara II. a Václava II.,¹²⁴ ale morálka doby i stanovisko kurie jim nedovolila dědit královskou korunu. Mezi zájemci o dědictví se našlo i několik dcer a manželek posledních Přemyslovců, ale počátkem září 1306 povolala česká šlechta Jindřicha Korutanského králem.¹²⁵ Římský král Albrecht I. Habsburský ale prohlásil Čechy a Moravu za odumřelé léno, které samozřejmě chtěl, aby patřilo synovi Rudolfovi. V říjnu 1306 vpadlo Habsburské vojsko do Čech a tím podpořilo Rudolfovy nároky. Jindřich Korutanský na vojsko nestačil a ze země uprchl. Vzhledem k četným majetkovým ziskům a potvrzením starých výsad a svobod království od Habsburků, zvolila česká šlechta ještě v říjnu 1306 Rudolfa českým králem.¹²⁶

O tom, jak prožívala tragédii ovdovělá Viola Těšínská, záznamy postrádáme. Při rychle uzavřeném manželství nedošlo na žádnou dohodu o věnu a bezdětná Viola zůstala bez prostředků. Po smrti manžela se uchýlila do kláštera. V druhé polovině 14. století navštívili osamělou Violu emisaři královny Elišky Přemyslovny a Jana Lucemburského s prosbou opustit řádový život a provdat se za Petra z Rožmberka, komořího a předního muže království. Viola tuto nabídku přijala snad z důvodu změny svého dosavadního života. Tento sňatkový projekt byl nakonec jen drobným intermezzem v dlouholetých konfliktech krále Jana a většiny české šlechty. Violin pokus začít znovu však neměl dlouhého trvání, necelý rok po svém druhém sňatku, 21. září 1317, zemřela.¹²⁷

Václavovo tělo bylo uloženo v prozatímním hrobě olomouckého chrámu. Ostatky nechala převézt až Eliška Přemyslovna roku 1326 do zbraslavského kláštera, kde byl Václav III. pohřben v přemyslovské hrobce vedle svého otce. Ovšem o století později byl klášter zpusťšen a

¹²⁴ V této době žil Mikuláš, vévoda opavský, syn Přemysla Otakara II. a Jan Volek, pozdější olomoucký biskup, syn Václava II.

¹²⁵ ŽEMLIČKA, *Století*, s. 367–369.

¹²⁶ MARÁZ, *Václav III.*, s. 81.

¹²⁷ ŠAROCHOVÁ, *Radostný úděl*, s. 167–171.

vypálen husity. Jejich řádění neušly ani ostatky králů.¹²⁸ Klášter jako pohřebiště panovníků zanikl. Antropologický výzkum kosterních ostatků, které byly uloženy ve zbraslavském kostele sv. Jakuba, prokázal, že žádná z kostí nepatřila Václavu III. Jsou tedy ztraceny příčinou pohnutých událostí v historii tohoto místa.¹²⁹

¹²⁸ BAUER, *Podivné konce*, s. 113.

¹²⁹ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 143.

4 OSOBNOST VÁCLAVA III. A JEHO ZHODNOCENÍ

Tragédie v Olomouci znamenala pro mužskou linii přemyslovského rodu nečekaný konec. Historickou zmínku o smrti Václava III. můžeme nalézt ve Zbraslavské kronice, kde její autor poznamenal, že touto smutnou událostí přišlo království o přirozeného pána a bude tak nuceno hledat krále jiného. Český trůn sice neosiřel nadlouho, ale do vládnoucí pozice se dostalo panstvo a autorita královské moci v Čechách poklesla.¹³⁰

Poslední panovník přemyslovské dynastie Václav III. se u většiny kronikářů i historiků netěšil dobré pověsti.¹³¹ Touto problematikou se v poslední době zabíral Karel Maráz ve své knize *Václav III.*, v níž poukazuje na fakt, že takové hodnocení Václava není v podstatě ničím podložené. Z jiných materiálů a zdrojů je ale naopak patrné, že se mladý panovník snažil pokračovat v politickém kursu svého otce.¹³² Historické záznamy nás bohužel o povaze tohoto panovníka příliš neinformují, kde tedy byla pravda, se můžeme pouze domnívat. Již Petr Žitavský a po něm i většina historiků, zvýraznil u Václava převážně negativní jevy. Pravděpodobně to byl záměr, protože Žitavský ve svém díle oslavoval především Václava II., jakožto zakladatele zbraslavského kláštera. Václavovi III. nezapomněl, že zbraslavský klášter nebyl nikdy královskou kanceláří obdarován ani jednou listinou. Václav III. tak dodnes zůstal ve stínu svého otce.¹³³

O posledním panovníkovi přemyslovského rodu nemáme oproti ostatním mnoho informací a tak je to i v případě jeho vzhledu. Jelikož se tělesné ostatky Václava III. nenalezly, je možné jen odhadovat, jak mohl vypadat. Ani podoba panovníka na pečetích totiž nemusela odpovídat realitě. Velmi málo se dozvídáme opět od kronikáře Petra Žitavského,

¹³⁰ LIŠKA, *Panovníci českých zemí*, s. 163.

¹³¹ MARÁZ, *Václav III.*, s. 86.

¹³² DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Český časopis historický* 118, 2008, č. 1, s. 177.

¹³³ MARÁZ, *Václav III.*, s. 89.

který Václava popisuje jako sličného muže. Tento názor je vzhledem k analogickým výsledkům antropologie ostatních Přemyslovců vcelku uvěřitelný. Dále byl popisován jako muž střední výšky, štíhlé postavy, tmavě hnědých vlasů a očí a poněkud ženštějšího typu.¹³⁴

Václav III. byl pravděpodobně velmi intelektuální, což dokazuje jeho jazykové nadání, a dá se tedy usuzovat, že byl pečlivě vychován. Jeho mladý věk neměl být překážkou k samostatné vládě. Jeho otec byl taktéž velmi mladý, když se snažil odpoutat od poručnictví Závíše z Falkenštejna.¹³⁵ V Uhrách se hlavní královou oporou stali plnomocníci jeho otce, kteří mu poskytovali cenné rady. Vydané listiny v Uhrách svědčí o snaze krále urovnat neklidné poměry a konflikty. Václav se zde zabýval i spory církevních institucí, samozřejmě pod dohledem zkušených rádců, jako byli kaločský arcibiskup Jan a krakovský biskup Jan Muskata.¹³⁶

V době, kdy se vláda Václava III. prolínala s vládou jeho otce, dosáhli Přemyslovci významného územního a politického vzestupu. V Uhrách sklízeli přemyslovští králové zpočátku nepopiratelný úspěch. České vojsko získalo Spišský hrad a Václav III. udělil krakovskému biskupovi Janu Muskatovi východoslovenský hrad Plaveč. Naopak velkou překážkou pro nového uherského krále byl papež Bonifác VIII.¹³⁷ Václavovi vadilo, že je papež na straně Anjouovců, ale mohl se spoléhat na zkušeného стратега Petra Angeliho.¹³⁸

Bonifác VIII. se nestřetil s Přemyslovci jen jako obhájce zájmů kurie v Uhrách, ale také v kontextu sporu s Francií. Proti papeži se postavili i odpůrci z italských církevních kruhů, čímž se podlamovala jeho prestiž i v Čechách. Uherské záležitosti sledoval král Albrecht I., který později

¹³⁴ MARÁZ, *Václav III.*, s. 90.

¹³⁵ ŠUSTA, *Soumrak*, s. 665.

¹³⁶ MARÁZ, *Václav III.*, s. 86.

¹³⁷ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české, III. 1250–1310*. Praha: Paseka, 2002, s. 461–462.

¹³⁸ ČECHURA, TŘEŠTÍK, PECHAR, *Králové a knížata*, s. 305.

uskutečnil tažení proti Čechům. Nemohl dovolit, aby úspěch české politiky v Uhrách oslabil moc Habsburků. Václav se ocitl v nepříjemné situaci, neboť tlak jeho protivníků reálně ohrožoval soudržnost česko–polsko–uherské unie. Mohl opustit Uhry, výměnou za papežovo uznání vlády v Polsku, ale to mu nezaručovalo žádnou bezpečnost.¹³⁹ „Václavova politika si v této tíživé situaci uchovávala koncepční ráz, zastávala strategii důsledné obrany, která si nedělala iluze o ústupcích.“¹⁴⁰ Václavovou odpovědí na říšsko-papežské ohrožení bylo uzavření válečné koalice s Francií proti Albrechtovi Habsburskému. Spor Václava III. s Bonifácem VIII. byl vyřešen, neboť byl papež poražen králem Filipem. Uherskou korunu však Václav získal spíše vlivem přemyslovského bohatství v Kutné Hoře.¹⁴¹

Období české a polské vlády, které se Václavovi dostalo po předčasné smrti jeho otce, bylo pro krále podstatně přínosnější, než předešlá vláda v Uhrách. Mladý panovník vedl v této době bouřlivější život, ale ten zřejmě zásadním způsobem neovlivňoval výkon jeho vlády. V diplomatických pramenech nenajdeme žádné přehnané výstřelky či politické chyby.¹⁴² V období po smrti otce lze u Václava III. najít kontinuitu s předchozími činy Václava II. Panovník se snažil pokračovat ve stejné politické linii a uzavřel mír s římským králem Albrechtem I. Habsburským,¹⁴³ který alespoň ze strany Říše zabezpečil klid českým zemím. Přestože spory s římským králem trvaly po dlouho dobu, podařilo se nakonec Václavovi Albrechtův postoj k Přemyslovcům normalizovat.¹⁴⁴ Zato vztahy Václava s římskou církví byly na hraně. Mimo jiné se dostal do konfliktu s následníkem Bonifáce VIII., Benediktem XI., ale po usmíření s římským králem se situace uklidnila. K církvi jako takové měl

¹³⁹ VANÍČEK, *Velké dějiny země Koruny české, III.*, s. 462–466.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 466.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 466–468.

¹⁴² MARÁZ, *Václav III.*, s. 86.

¹⁴³ HORÁKOVÁ, Lenka. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Dějiny a současnost* 7, 2008, č. 12, s. 46.

¹⁴⁴ MARÁZ, *Václav III.*, s. 87.

Václav pravděpodobně lehkou antipatii právě z důsledků politických střetů s papeži. Oporou mu byl v těchto záležitostech francouzský král Filip IV., ale proti hrozbám římskoněmeckého krále začal český dvůr hledat spojence jinde. Jako nejpříhodnější se v této věci ukazovali Piastovci. S piastovským rodem se Václav snažil udržovat dobré vztahy. Největšího utužení se však dosáhlo sňatkem Václava s piastovskou princeznou Violou Těšínskou.¹⁴⁵

Jedním z úkolů, ve kterých Václav projevil svou politickou obratnost, bylo vyřešení nástupnictví v Uhrách. Jako schopný politik totiž Václav postoupil svatoštěpánskou korunu Otovi Bavorskému, získal tak nového spojence a zároveň se mohl více věnovat situaci v Polsku. V této době si již plně uvědomoval vážnost situace a důvěřoval svým schopnostem. Posledním protivníkem Václava III. byl polský vévoda Vladislav Lokýtek, který proti němu neváhal postavit svá vojska. Válečného střetu se však Václav nedožil a tak můžeme jen odhadovat, jak by celé české tažení do Polska dopadlo.¹⁴⁶

V domácích podmínkách se Václav III. zavázal svému otci splácet po něm dluhy a tak se i stalo. Po svém otci zdědil taktéž oblibu cisterciáckého řádu a založil klášter *Thronus regis* na Moravě. Klášter měl být situován ve směru nové přemyslovské expanze, ta se ale chýlila k nečekanému konci. Podle kroniky Petra Žitavského měl mladý král velmi rád dva přední opaty cisterciáckých klášterů Zbraslavi a Sedlce, Konráda a Heidenreicha.¹⁴⁷

Na svého otce navázal Václav III. i ve vedení královské kanceláře, které zanechal v rukou Petra Angeliho, tehdy již velmi starého klerika. Angeli si brzy získal důvěru mladého krále a z důvodu nepřítomnosti zajatého Petra z Aspeltu si dělal nároky na hodnost kancléře. Již předtím

¹⁴⁵ VANÍČEK, *Velké dějiny země Koruny české, III.*, s. 467.

¹⁴⁶ MARÁZ, *Václav III.*, s. 87.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 87.

tuto funkci po nějakou dobu Angeli vykonával, byl proto logickým nástupcem Petra s Aspeltu se kterým se ještě po nějakou dobu objevovali ve funkci společně. Dvorské a zemské úředníky převzal král také po svém otci, až na Zdeslava ze Šternberka, kterého vyměnil v napjaté situaci mezi králem a šlechtou. Tento jeho krok sice není v historických zdrojích jednoznačně prokázán, můžeme se ale domnívat, že to tak doopravdy bylo. Otcovu vůli naplnil Václav také tím, když provdal svou sestru Annu za Jindřicha Korutanského. Ruku své dcery, přislíbil korutanskému vévodovi totiž za svého života ještě Václav II. K tradičním krokům českých králů patřilo svěřit vládu po dobu jejich válečné výpravy do rukou některého z příbuzných panovníků. Stejně jako Václav II. přenechal vládu braniborskému markraběti Heřmanovi, tak i Václav III. předal svou vládu před tažením do Polska právě svému švagrovi Jindřichovi Korutanskému. Jindřich získal královské zkušenosti a po zavraždění posledního Přemyslovce se stal jeho nástupcem.¹⁴⁸

Na domácí půdě bylo pro Václava důležité dát nejprve do pořádku to, co již nestihl jeho otec. O svůj díl se hlásila především dvorská šlechta z důvodu kompenzace za služby králi. Dary pro šlechtice však nebyly nijak velkorysé.¹⁴⁹ Pokud Václav III. odměňoval české šlechtice, činil tak velmi střídmě. Šlechtici si pravděpodobně již za Václava II. přišli na velké odměny, jimiž je král uplácel, aby svého syna dostal na uherský trůn. Šlechta se domnívala, že ji mladý král bude obdarovávat po vzoru otce. Václav ale odmítl a svými vyhraněnými kroky proti šlechtě chtěl nejspíš ukázat, kdo je v království pánem.¹⁵⁰ Revindikací majetku děsil velmože a zřejmě došlo i na osobní urážky. Václavovo sebevědomí bylo hodné Přemyslovce, ale neměl se nechat unést svou mladou prudkou povahou a spíše šlechtě diplomaticky domluvit. Václav byl poučen z předešlých

¹⁴⁸ MARÁZ, *Václav III.*, s. 87.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 87.

¹⁵⁰ MARTINOVSKÝ, Ivan. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Sborník minulostí západočeského kraje*. Plzeň: Albis International, 2008, s. 483.

událostí v Uhrách, kde své stoupence obdarovával v opilosti a oni se nakonec stejně přiklonili na stranu Karla Roberta z Anjou.¹⁵¹ Pokud král podléhal vlivu šlechty, stalo se tak pouze v období prosince 1305 až ledna 1306. Králem vydané listiny dokládají, že po dobu dvou měsíců byli příjemci jen z řad šlechty. Vláda Václava III. byla po celou dobu, kromě těchto dvou zmiňovaných dvou měsíců, vyvážená, příjemci byly jinak všechny vrstvy společnosti.¹⁵²

Z výše uvedeného je zřejmé, že vláda i sama osobnost Václava III. neměla tak negativní rozměr, jak se v poslední době mínilo. Pozoruhodný je charakterový přechod Václava z vlivného panovníka v bouřlivého mladíka a poté opět v rozumného panovníka. Vzhledem ke krátké době vlády krále Václava III. nebyla možnost přesvědčit své současníky o tom, že i on je schopným vladařem.¹⁵³

¹⁵¹ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 139.

¹⁵² MARÁZ, *Václav III.*, s. 89.

¹⁵³ MARÁZ, *Václav III.*, s. 9–10.

5 ZÁVĚR

Úkolem mé práce bylo zhodnocení osobnosti krále Václava III. Snažila jsem se vystihnout veškeré důležité momenty jeho života i vlády. Z důvodu malého množství dostupné literatury týkající se posledního panovníka přemyslovského rodu, se celá práce potýká s určitými pochybnostmi. Snažila jsem se proto informace utřídit a negativní názory na Václava III. srovnat s pozitivnějším viděním tohoto panovníka. V rámci své bakalářské práce jsem došla k závěru, že jistý obrat v chování krále Václava III. mohl být způsoben v důsledku smrti jeho otce. Přestože tento názor přímo nikdo neprezentoval, je zcela zřejmý z použitých zdrojů.

Václav III. na královský trůn usedl jako velmi mladý a ve dvanácti letech musel čelit nárokům, které na něho kladly ambice přemyslovského rodu. Jeho vláda v Uhrách byla vykonávána svědomitě, protože oporou byl panovníkovi stále ještě otec Václav II. s jeho plnomocníky. Po brzké smrti Václava II. se jeho syn musel spoléhat jen sám na sebe. Pravděpodobně v této době vznikla negativní hodnocení Václava dobovými kronikáři a historiky, která přetrvává dodnes. Na základě těchto poznatků je tak možné se domnívat, že mladý král zřejmě nezvládal svoji roli a chvilkovým vysvobozením pro něj mohlo být oddávání se alkoholu. V opilém stavu se snadno propůjčil vypočítavosti uherských šlechticů a nevědomky přicházel o majetek. Také byl velmi mladý a je možné, že nedostal příležitost dospět. Až na popud zbraslavského opata Konráda se panovníkovo chování vyvážilo a z Václava se stával plnohodnotný vladař, který si z této epizody svého života odnesl mnoho zkušeností.

Vladařským povinností se začal Václav více věnovat poté, co po otci zdědil další dvě královské koruny, a to českou a polskou. Jeho vládu provázely mnohé problémy, ale inteligentní panovník dokázal svým povinností dostát a začal naplňovat očekávání svého okolí. Prioritou byl pro něj slib, který dal svému otci na smrtelné posteli. Naplnit ho však

nebylo lehké a vysoké dluhy, které po otci Václav zdědil, již splatit nestihl. Dokázal ovšem uzavřít příznivý mír s králem Albrechtem I. Habsburským a prozíravým činem bylo také vzdání se uherské koruny. Tak se mohl věnovat situaci v Polsku, ale polskou korunu oficiálně Václav již nepřevzal. Přes všechny okolnosti, se kterými se Václav během své vlády potýkal, je třeba ocenit alespoň snahu panovníka vše zlepšit a udržet monarchii pohromadě.

Za své vlády se Václav III. potýkal s nejedním protivníkem. Nejprve to byl Karel Robert z Anjou, který chtěl získat uherskou korunu. Dále se proti Přemyslovcům postavil papež Bonifác VIII. a spolu s ním římský král Albrecht Habsburský. Poslední konflikt se týkal Polska, kdy proti Václavovi zasáhl vojenským útokem Vladislav Lokýtek. Tyto spory vždy král Václav překonal, ale dle mého názoru neomluvitelná byla pro krále zrada od českých šlechtických pánů. Když Václav šlechtu nejvíce potřeboval, bylo jí na obtíž svému králi pomoci. Přesvědčil ji hrozbami, že přijde o svůj majetek, což mohl být pádný důvod chtít panovníka odstranit. Spekulace, které o záhadné vraždě Václava III. kolují, nemusejí být spjaté s realitou. Přes výčet možných pachatelů a motivů k vraždě posledního Přemyslovce, které zdůrazňuji v bakalářské práci, jsem nepostoupila dále, než většina historiků a tj. k domněnkám. Tato záhadná smrt stále vyvolává zájem českých historiků a široké veřejnosti.

Václav III. byl mladý panovník, který měl i světlé stránky. Protože až na pár nedostatků lze konstatovat, že sedmý český král byl rozumný mladý muž, který kdyby tak nečekaně a brzy nezemřel, mohl důstojně následovat svého otce i jeho předchůdce.

Po olomoucké vraždě počaly boje o přemyslovské dědictví. Ty svědčily o významu Čech a Moravy pro každého, kdo usiloval o dominanci ve střední Evropě. Již v září roku 1306 se konalo jednání o nástupnictví, kterého se zúčastnil vévoda Jindřich Korutanský, české

princezny Anna a Eliška a Habsburkové. Názory volitelů byly sice nejednotné, ale na trůn se dostal díky svým konexím Jindřich Korutanský.¹⁵⁴

V tomto okamžiku změnil Albrecht I. Habsburský svůj pohled na právo českých pánů volit krále a prohlásil české království za odumřelé říšské léno. Pro českou reprezentaci v Praze to byla velká rána a bylo zřejmé, že Albrecht může opětovně přinést válku do českého království. K českým hranicím se přiblížil i vévoda Rudolf Habsburský a Jindřich Korutanský se tak dostal do složité pozice, kdy se od něj postupně začala odvracet česká šlechta. Problém se snažil Jindřich řešit a ještě v září uzavřel obranné spojenectví s dolnobavorským vévodou Štěpánem, který byl dříve proti Karlu Robertovi z Anjou. Tlak ze strany Habsburků však rostl a Jindřich nebyl schopen situaci dále čelit. Společně s manželkou Annou uprchl do Tyrol. To byl i důvod proč autor zbraslavské kroniky popisuje korutanského vévodu jako zbabělce, neschopného vládnout českému království.¹⁵⁵

Nyní mohli Habsburkové svůj plán realizovat. Dne 16. října 1306 byl zvolen novým českým králem Rudolf Habsburský. Po volbě udělil římský král Rudolfovi české království v léno a tím potvrdil právo českých pánů volit krále vlastního. Dědictví však obnášelo i polský královský titul a to pro Habsburky znamenalo, že mohou ještě více rozšířit svoji moc. Tato myšlenka je totožná s činy přemyslovského rodu, který také vždy využil rozšíření své moci. Vlivem těchto okolností se ovdovělý Rudolf oženil s vdovou po Václavovi II., Piastovnou Eliškou Rejčkou. Politika nového českého krále byla úzce provázána s vlivy a rozhodnutími jeho otce, který byl úspěšný v oblastech Říše římské. Bez přímé podpory otce se Rudolf v červnu roku 1307 rozhodl k vojenskému potlačení vzpoury pánů. Hlavním cílem byly zřejmě západní Čechy. Obléhání města Hořovic bylo

¹⁵⁴ VANÍČEK, *Velké dějiny zemí Koruny české*, III., s. 484.

¹⁵⁵ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 160.

úspěšné, ale kapitulace západočeského vzpurného pána Bavora ze Strakonice se již Rudolf nedožil. Dne 3. července v táboře u Horažďovic král zemřel. Jeho smrt podléhá mnohým spekulacím a výpovědi dobových kronikářů nemusejí být pravdivé, jelikož byli proti Rudolfovi dosti zaujatí.¹⁵⁶

Po krátké prodlevě se znovu řešilo dědictví, a to po Rudolfovi, které mělo automaticky připadnout jeho bratrovi, rakouskému vévodovi Fridrichovi. Ten se díky Albrechtovi stal držitelem léna, záleželo ale na rozhodnutí české zemské obce. Jednání se konalo v Praze, kde žila celá veřejnost těmito politickými událostmi, a podporu dědických nároků směřovali na stranu Přemyslovců. Na zasedání, které se konalo 24. července 1307, vnikli mladí radikální šlechtici a požadovali znovu zvolení Jindřicha Korutanského. Situace se vyhrotila a došlo k první „revoluci“ v pražských ulicích. Jindřich však se svým návratem příliš nespěchal. Pro Jindřichovo přijetí měl hlavní význam postoj šlechty, ta dočasně zastávala královský úřad. Šlechta se odklonila od Albrechta Habsburského a Jindřich byl zvolen. Zatím provizorně byl korunován 15. srpna a pražské město přijalo již po druhé českého panovníka s radostí. Habsburkové reagovali na změny v Čechách pozdě a místo triumfu přišlo zklamání.¹⁵⁷

Od počátků své vlády se Jindřich snažil zavázat si domácí šlechtu. Neměl příliš finančních prostředků, a přesto zastavoval českým pánům královské statky. Došlo i na stříbro a Jindřich se ve snaze vypořádat se s Habsburky postupně zbavil všech opěrných bodů své moci v Čechách a tím se nevědomky vydával do rukou české šlechty. Jeho vnitřní politika upadala, ale přinejmenším se mu vyplatilo rozdávání majetku na podzim 1307, kdy s českými pány odrazil útok Albrechta a Fridricha Habsburského na Kutné Hoře. Jindřich byl sice vítěz, ale za cenu velkého

¹⁵⁶ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 150–153.

¹⁵⁷ VANÍČEK, *Velké dějiny země Koruny české*, III., s. 489–492.

oslabení jeho moci. Současně ztratil podporu v rodném Tyrolsku a Korutanech.¹⁵⁸

S podobnými problémy se český král potýkal po celou dobu jeho vlády a nebylo jich málo. Petr Žitavský postavil jeho vládu do přímého protikladu s vládou Václava II. Jindřich byl absolutně bez prostředků a to vedlo k nespokojenosti české šlechty. Situace vyústila až k rabování klášterních statků hlavně německými žoldněři. Dále Jindřich promarnil šanci zasáhnout do evropské politiky, když se nepřiklonil k jednomu z kandidátů, s nímž by poté posílil svou pozici proti Habsburkům.¹⁵⁹

Římským králem se stal roku 1308 Jindřich Lucemburský a to bez účasti českého krále. V dalších měsících bylo české království zužováno vnitřními boji a ještě k tomu na vnější straně našel Jindřich VII. smír s Habsburky. Proti Jindřichovi Korutanskému se otočili zády snad všichni a spolupracovali i cisterciáckí opati. Ti vyslali Elišku Přemyslovnu k Jindřichovi VII., aby se provdala za jeho syna Jana Lucemburského. Jindřich Korutanský se nechtěl české koruny jen tak vzdát a setrval na Pražském hradě, i když se do Prahy vypravil jeho nástupce Jan. Po šesti dnech jednání 9. prosince 1310 opustil Hrad spolu se svou manželkou a celou družinou. Pánové státu již byli rozhodnuti přijmout Jana Lucemburského za nového českého krále.¹⁶⁰ Jeho vstup do země, provázeného světskou a duchovní elitou z doby posledních Přemyslovců otevíral novou éru českých dějin.

¹⁵⁸ RYANTOVÁ a kolektiv, *Čeští králové*, s. 162–164.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 164–166.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 166–167.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAUER, Jan. *Podivné konce českých panovníků*. Třebíč: Akcent, 2001. ISBN 80-7268-208-3.

ČECHURA, Jaroslav, TŘEŠTÍK, Dušan, PECHAR, Vladimír. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-55-X.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Český časopis historický* 118, 2008, 1, s. 177–178. ISSN 0862-6111.

FIALA, Zdeněk. *Přemyslovské Čechy*. Praha: Svoboda, 1975. ISBN neuvedeno.

HÁDEK, Cyril. *Konec Přemyslovců v Čechách*. Praha: Akropolis, 2006. ISBN 80-7304-067-0.

HORÁKOVÁ, Lenka. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Dějiny a současnost* 7, 2008, 12, s. 46. ISSN 0418-5129.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Václav II*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-841-9.

KUTHAN, Jiří. *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*. Vimperk: Tina, 1994. ISBN 80-85618-14-1.

LIŠKA, Vladimír. *Panovníci českých zemí ve faktech, mýtech a otáznících*. Praha: XYZ, 2008. ISBN 978-80-7388-114-6.

LUTOVSKÝ, Michal, PETRÁŇ, Zdeněk. *Slavníkovci*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-170-1.

MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289–1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-25-8.

MARTINOVSKÝ, Ivan. Karel Maráz, Václav III. (1289–1306): poslední Přemyslovec na českém trůně. In: *Sborník minulostí západočeského kraje*. Plzeň: Albis International, 2008, s. 482–484. ISBN 978-80-86971-94-0.

RENDINA, Claudio. *Příběhy papežů: Dějiny a tajemství*. Praha: Volvox Globator, 2005. ISBN 80-7207-574-8.

RYANTOVÁ, Marie a kolektiv. *Čeští králové*. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-940-6.

SOMMER, Petr a kolektiv. *Přemyslovci: budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-352-0.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela, V. *Radostný úděl vdovský*. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-86569-24-1.

ŠUSTA, Josef. *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300–1308*. 2. vyd. Praha: Česká akademie věd a umění, 1926. ISBN nevedeno.

ŠUSTA, Josef. *Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. Praha: J. Laichter, 1935. ISBN nevedeno.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 978-80-7106-138-0.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české: II. svazek, 1197–1250*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-273-2.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české: III. svazek, 1250–1310*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-433-6.

ŽEMLIČKA, Josef. *Čechy v době knížecí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-196-4.

ŽEMLIČKA, Josef. *Přemyslovci: jak žili, vládli, umírali*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-759-8.

ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců*. Praha: Melantrich, 1998. ISBN 80-7023-281-1.

7 RESUMÉ

The reign of the famous royal dynasty of Premyslids last over 400 years. In this period of our history took Premyslids very important rule. They united and christianized the country, built a state and its organization and managed a development of the Czech monarchy. Premyslids obtained a lot of victories, but there were also losses and compromises, mainly because of family disputes. Last kings of Premyslids' dynasty substantiated their historical role and they prepared a solid background for the reign of their last sovereign.

The last of Premyslids' sovereign was Wenceslas III of Bohemia. There is known a little about his life. This can be a consequence of his short life caused by his early and unexpected death. He undertook a throne when he was very young and when he was 12 years old he had to face to the legacy of his ancestors. His reign in the Kingdom of Hungary was strong, because his father's, Wenceslas II, support. This support had last for a short period of time, because of his father's soon death. Wenceslas III needed to take care of himself without protection and help of his father. During this time the bad reputation of this sovereign has been established, when he presented a king's property to the nobility while he was drunk. This disordered behavior ended when he met Conrad of Erfurt, who had become his advisor.

Wenceslas III fulfilled his royal duties as soon as he inherited the royal crown of Bohemia and Poland after his deceased father. Despite all circumstances he needed to stand against during his reign, he tried to improve and keep the monarchy together. Wenceslas III had a lot on enemies, but the worst was a betrayal of his noble lords, which didn't support him during the campaign to Poland. After that he made restrictions against these noble lords and that act could be a good reason for noble lords to get out the sovereign.

The personality of Wenceslas III has always been underestimated, but on the other hand the good acts of his need to be taken into consideration, because he was a young reasonable man and also the seventh Bohemian sovereign. If he had not died so early, he would have presumptions to honorably follow his father and other ancestors.

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1, Opis Zbraslavské kroniky z roku 1393. Tento rukopis zachycuje fiktivní portréty posledních Přemyslovců.

Příloha č. 2, Mapa království.

Příloha č. 3, Pečeť krále Václava II., III.

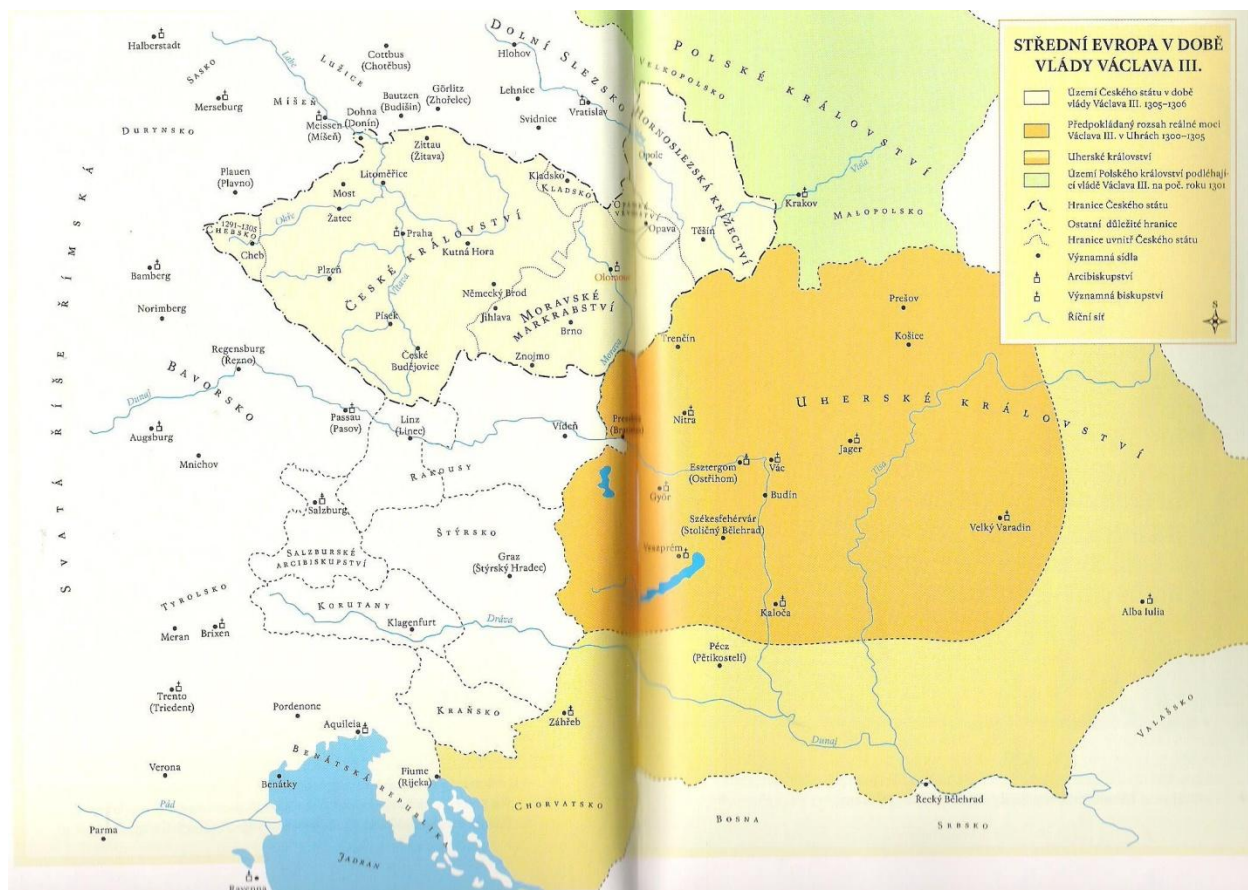
Příloha č. 4, Zakládací listina kláštera *Thronus regis* z 19. května 1306.

Příloha č. 5, Fiktivní portrét krále Václava III.

Příloha č. 1, Opis Zbraslavské kroniky z roku 1393. Tento rukopis zachycuje fiktivní portréty posledních Přemyslovců.

Zdroj: MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289–1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007, s. III.

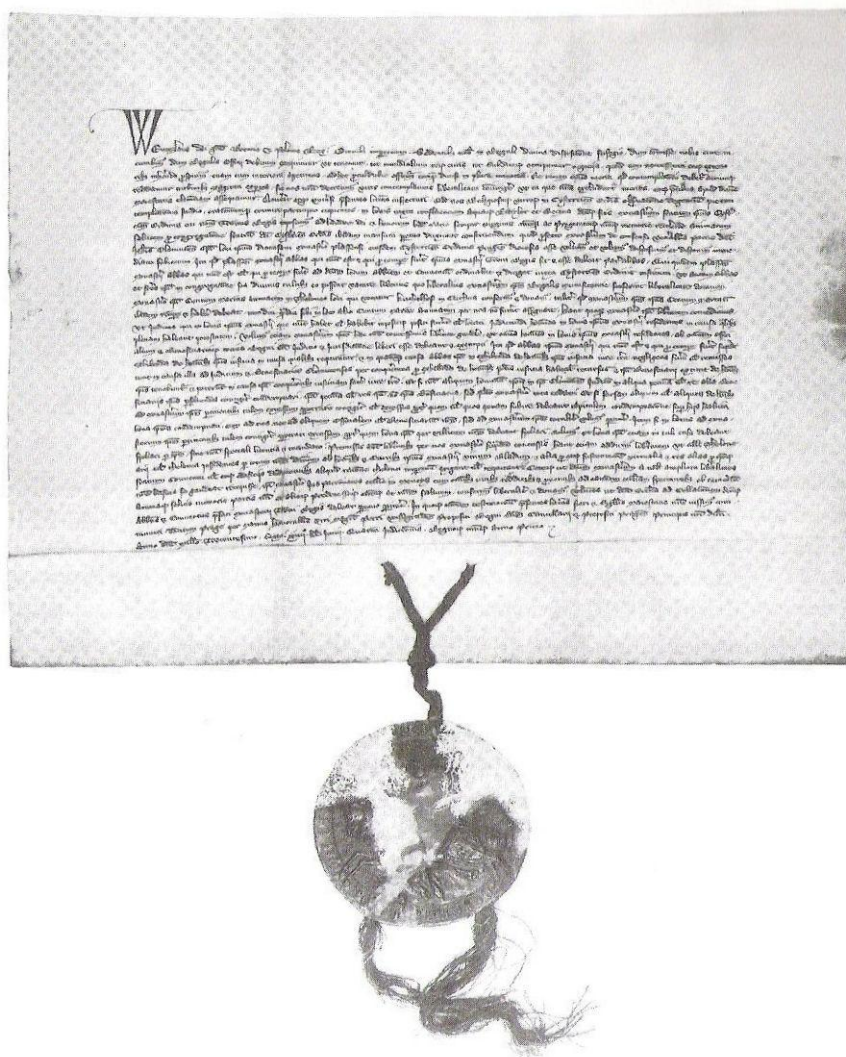
Příloha č. 2, Mapa království.

Zdroj: MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289–1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007, s. IV.–V.

Příloha č. 3, Pečeť krále Václava II., III.

Zdroj: SOMMER, Petr a kolektiv. *Přemyslovci: budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 450.

Příloha č. 4, Zakládací listina kláštera *Thronus regis* z 19. května 1306.

Zdroj: MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289 – 1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007, s. 60.

Příloha č. 5, Fiktivní portrét krále Václava III.

Zdroj: MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289–1306)*. České Budějovice: Veduta, 2007, s. 88.